

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Africké konflikty po skončení studené války: příčiny
rozpadu státu v Súdánu**

Roman Pazderec

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Africké konflikty po skončení studené války: příčiny
rozpadu státu v Súdánu**

Roman Pazderec

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Šárka Cabadová Waisová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Poděkování

Ráda bych vyjádřil poděkování doc. PhDr. Šárce Cabadové Waisové, Ph.D. za přínosné konzultace, odborné rady, cenné připomínky a za neocenitelný přístup, který mi pomohl při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

SEZNAM ZKRATEK.....	7
ÚVOD	8
1. TEORETICKÁ ČÁST	11
1.1 O rozpadu státu	11
1.2 Stupně rozpadu státu.....	14
1.2.1 Weak state	15
1.2.2 Failed state.....	16
1.2.3 Collapsed state.....	18
1.3 Instituce zabývající se rozpadem státu	19
1.3.1 Fragile State Index	19
1.3.2 Světová Banka.....	23
1.3.3 OSN.....	25
1.3.4 OECD	25
2. HISTORICKÝ PŘEHLED SÚDÁNU.....	27
2.1 Koloniální správa Velké Británie	27
2.2 Vyhlášení samostatnosti	28
2.3 Období střídání vlád a první občanská válka.....	29
2.4 Dohoda z Addis Abbeby.....	30
2.5 Druhá občanská válka.....	31
2.6 Súdán pod prezidentem Umarem al-Bašírem.....	31
2.7 Referendum a rozdělení země	32
3. PŘÍČINY ROZPADU STÁTU V SÚDÁNU.....	33
3.1 Historická kritéria	33
3.1.1 Špatná koloniální politika a neúspěšný přechod z kolonialismu	33

3.2 Politická kritéria.....	35
3.2.1 Stát se nechová legitimně.....	35
3.2.2 Dochází k potlačování lidských práv	38
3.3 Vojenská kritéria.....	40
3.3.1 Ve státě probíhal a nadále probíhá ozbrojený konflikt	40
3.4 Sociální kritéria.....	44
3.4.1 Stát selhává v zajištění veřejných služeb obyvatelstvu.....	44
3.5 Ekonomická kritéria.....	46
3.5.1 Špatná ekonomická situace	46
3.5.2 Konflikt o nerostná bohatství	48
ZÁVĚR.....	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	54
RESUMÉ.....	60

SEZNAM ZKRATEK

HDI	Index lidského rozvoje
FSI	Fragile State Index
FfP	Fund for Peace
OSN	Organizace spojených národů
HDP	Hrubý domácí produkt
WGI	Worldwide Governance Indicators
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
CPA	Comprehensive Peace Agreement
NCP	National Congress Party
NISS	National Intelligence and Security Services
HRW	Human Rights Watch
FIDH	Federation for Human Rights
SACDNU	Sudan African Closed Districts National Union
SPLM	Sudan People's Liberation Movement
SPLA	Sudan People's Liberation Army
JEM	Justice and Equality Movement
MDGs	United Nations Millennium Development Goals
EFA	The Education for All
UNOPS	United Nations Office for Project Services
EIA	U.S. Energy Information Administration

ÚVOD

Problematika rozpadlých států je ve vědecké a politické debatě již mnoho desítek let. Už po první světové válce, v souvislosti s dekolonizací můžeme sledovat rozpadající se státy. Problematika rozpadu státu se stala velice aktuální po teroristických útocích 11. září na Světové obchodní centrum, kdy USA označily mnoho států, ze kterých pocházejí teroristé za rozpadající se nebo rozpadlé. V africkém regionu se v současné době nachází mnoho rozpadajících se států. Podle Fragile State Indexu z roku 2015 bylo 7 z 10 nejhůře hodnocených států právě na africkém kontinentu, a tento trend byl velmi podobný i v letech minulých (Fund for Peace 2015: 7). Sledovaný problém je zapříčiněn zejména velkou etnickou heterogenitou, vytvářením hranic, které nerespektovaly etnické složení a nadřazováním jednoho etnika nad jiným, což vede k neustálým konfliktům. V oblasti dnešního Súdánu pozorujeme přetrvávající ozbrojený konflikt již desítky let. Súdán se také umísťuje na prvních příčkách v hodnocení rozpadlých států. Konflikt započal dekolonizací této dříve největší africké země a můžeme zde sledovat mnoho determinantů, které konflikt ovlivňují – rozdílná etnika, odlišnost a radikalizaci náboženství a rovněž ekonomické faktory. Konflikt vyvrcholil v roce 2011 rozdělením země, po referendu a následném vyhlášení nezávislosti Jižního Súdánu na Súdánu. Rozdělení země, ale nepřineslo očekávané výsledky, a jak Jižní Súdán, tak Súdán jsou nadále hodnoceny, jako jedny z nejrozpadlejších zemí světa a obsazují přední příčky mnoha žebříčků zabývajících se rozpadem států. V roce 2015 obsadil Súdán 4. nejhorší hodnocení ve Fragile State Indexu (Fund for Peace 2015: 7).

Předkládaná bakalářská práce se zabývá rozpadem států, v tomto konkrétním případě rozpadem státu v Súdánu. Hlavním cílem práce bude zjistit příčiny, které vedly a které mají za následek rozpad státu v Súdánu.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. V první části, která je teoretická, jsou prezentovány teorie o slabých a rozpadlých státech. Jsou vysvětleny koncepty rozpadajících se států a rozdíly mezi *weak state*, *failed*

state a *collapsed state*. Dále jsou zde představeni hlavní teoretici, mezi které patří Robert Rotgerg, Marina Ottaway nebo Georg Sørensen a jejich pohled na problematiku rozpadu států. Problematikou rozpadu státu se zabývají nejen teoretici, ale i organizace, které vytvářejí mnoho žebříčků s hodnocením konkrétních států, mezi nejznámější patří Fragile States Index, které každoročně vytváří Fund for Peace. K dalším organizacím zabývajícím se hodnocením států, patří například Světová banka, nebo OSN v rámci Indexu lidského rozvoje. Každá tato organizace využívá jiných metod a kritérií ke klasifikaci jednotlivých států, proto jsou prezentovány jejich způsoby hodnocení a následně provedena jejich porovnání. V poslední části teoretické kapitoly jsou představeny vlastní kritéria, pomocí kterých budou v případové části práce zjišťovány příčiny rozpadu státu v Súdánu.

Druhou hlavní kapitolou práce je historický přehled Súdánu. Sledované období je od doby, kdy byl Súdán dekolonizován, přes vznik zneprátelených stran a občanskou válku, až po referendum, které vedlo k rozdělení země na dva státy. V historickém přehledu je práce zaměřena na události, které neměly na fungování a budování státu dobrý vliv a přispěly k rozpadu Súdánu.

Třetí hlavní kapitola je empirická. Jedná se o případovou studii rozpadu státnosti v Súdánu. Zde budou stanovená kritéria z teoretické části práce aplikována na případ Súdánu. Ke každému hledisku jsou uváděny události a příčiny, vedoucí k jeho splnění a pokud je toto kritérium splněno, pak může být učiněn závěr, že se jedná o jednu z příčin rozpadu státu.

V závěru bakalářské práce je zhodnoceno, které příčiny mají největší podíl na rozpadu státu a jeho současný stav.

V první teoretické části, práce vychází z literatury a článků odborných časopisů. První jsou zmíněny texty od Roberta I. Rotberga, jako například *State Failure and State Weakness in Time of Terror* a *Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators*, nebo článek *Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států*, který vydali Tomáš

Šmíd a Vladimír Vařura v časopisu *Mezinárodní vztahy*. V historickém přehledu práce vychází z knih o historii Súdánu a konfliktech v Súdánu, jako jsou *A History of the Modern Sudan* od Roberta Collinse, *Ohniska napětí v postkoloniální Africe* od Jana Záhořika a řady dalších autorů, kteří se věnují postkoloniální Africe. Hlavními zdroji pro případovou studii jsou aktuální odborné články a jiné analýzy dostupné na internetu, které se zabývají současným stavem Súdánu. Informace jsou čerpány z údajů, které poskytuje Fund for Peace v rámci FSI, Světová banka, Amnesty International nebo CIA Factbook.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 O rozpadu státu

Problematika rozpadu státu je ve vědecké komunitě známá již mnoho desítek let, ovšem větší pozornosti se jí dostalo, až po teroristických útocích 11. září 2011. Ukázalo se, že teroristé nacházejí útočiště v rozpadajících se nebo rozpadlých státech. Jako příklad lze uvést Súdán, kde mezi roky 1991 až 1996 pobýval Usama bin Ladin (Encyclopædia Britannica 2014). V dřívějších dobách nebyl tento fenomén až tak závažný, protože slabé státy ohrožovaly jen sami sebe, případně své okolí, ale s postupným vývojem a propojeností se ukazuje, že problém rozpadlých států je celosvětový, a proto se posilování slabých a selhávajících států stává velice urgentní potřebou.

Ve světě existuje mnoho teoretiků, kteří se problematikou rozpadu států zabývají. Ve vědecké obci nepanuje jasná shoda na přesném vymezení konceptu rozpadlých států, ovšem určitý soulad v tom, jaká kritéria musí rozpadlý stát splňovat nalézt můžeme. V následujících řádcích si tedy uvedeme nejvýznamnější teoretiky zabývající se právě tímto problémem.

Mezi hlavními světovými teoretiky, kteří se zabývají problematikou rozpadu států, je Robert I. Rotberg. Podle Rotberga můžeme za selhávající státy označit státy, které splňují následující podmínky. Stát již nadále neposkytuje svým občanům politické statky, ztrácí legitimitu, je rozdělen násilným konfliktem a nedokáže zajistit bezpečí svých občanů. Mezi politickými statky je určitá hierarchie, ovšem na prvním místě je zajištění bezpečnosti a to především lidské bezpečnosti (Rotberg 2003: 1–3). Jako jedno z hlavních kritérií rozpadu státu Rotberg uvádí probíhající násilný konflikt. O významu škod, jakou konflikt na státu páchá, nerozhoduje jeho velikost, ale spíše jeho dlouhodobost a vytrvalost. Stát selhává, pokud konflikt zasahuje veškerou infrastrukturu fungování běžných občanů, když touha po moci a chamtivost vládnoucích struktur převládne nad odpovědností vyřešit konflikt.

Občanská válka nebo jiný konflikt na území státu je často zakořeněn hluboko v minulosti a strach z „těch druhých“, myšleno jiného etnika, náboženské skupiny nebo rasy vede ke konfliktu, zvláště pokud je jedna skupina výše společensky postavená než druhá. V případě Súdánu se jednalo o desítky, možná až stovky let trvající nevraživosti mezi etniky žijící na severu a desítky, možná až stovky let trvající nevraživosti mezi etniky žijící na jihu. „*There is no failed state without disharmonies between communities*“ (Rotberg 2003a: 5). Rozpadající se státy ovšem nemusejí svůj úpadek svádět pouze na konflikt ve státě, je zde mnoho dalších faktorů, které přispívají ke stavu, ve kterém se stát nachází. Muže jít špatnou geografickou polohu, o chyby z dob kolonialismu, nebo z období studené války, kdy se stát stal tzv. nepřímým bojištěm dvou velmocí až po tragická rozhodnutí vládnoucích elit. Národní státy jsou tu od toho, aby svému obyvatelstvu dodávaly potřebné služby. Zdravotnictví, školství, sociální a další služby jsou často zanedbávány, jejich kvalita se zhoršuje a přístup k nim je hůře dostupný především obyvatelům z nižších sociálních vrstev nebo venkovských oblastí.

Problém je zapříčiněn dalším ukazatelem, který doprovází rozpad států a tím je ekonomický propad. Různé ukazatele jako HDP na jednoho obyvatele vykazují postupný pokles, mnohdy i velice rychlý. Co naopak vzrůstá je míra korupce. Často jeden diktátor a jeho elitní skupina vyvolených okrádá vlastní obyvatelstvo skrz vysoké daně, které ovšem dál neinvestují do rozvoje a snahy vymanit se ze spárů úpadku, ale pořizují si „hračky“ pro vlastní potěšení, kupují si ochranu od skupin, které by je mohly ohrozit a zbytek peněz ukládají na zahraničních účtech.

Státy jsou úspěšné podle toho, jak dokáží uspět ve všech oblastech, kde úspěšné být mají a podle toho, jak pečují o své občany. I z nejstabilnějšího státu (*strong state*) se může stát slabý (*weak state*), poté stát selhávající (*failed state*) až po poslední stadium stát zhroutený (*collapsed state*). Důkladněji se problematice slabého, selhávajícího a zhrouteného státu věnujeme níže v práci (Rotberg 2002a: 85–96; Rotberg 2002b: 127–134; Rotberg 2003a: 1–5).

Další autorkou, věnující se rozpadu státu je Marina Ottaway, která se ve svém díle *Rebuilding Collapsed States* zabývá především rekonstrukcí rozpadlého státu za pomoci mezinárodní komunity. Pokud chce mezinárodní společenství rekonstruovat rozpadlý stát pak je nutné, aby vládní úřady a veřejné funkce fungovaly efektivně, demokraticky a následovaly model webrovského státu. Státy se nehroubí z důvodu slabosti institucí, ale protože moc a autorita potřebná k chodu států se vytratila.

Marina Ottaway uvádí konkrétní kroky, které povedou k rekonstrukci státu, z čehož vyplývá, jaké jsou vlastní charakteristiky takového státu. První je zajištění bezpečnosti. Na území státu jsou bojové skupiny, které ohrožují a destabilizují stát, aby bylo dosaženo úspěšné rekonstrukce, musí dojít k jejich odzbrojení a úspěšnému návratu do běžného života.

Dalším je polická dimenze, ze které vyplývá, že politické služby nejsou poskytovány v takové míře, v jaké by měly být. Pokud má dojít k rekonstrukci v politickém sektoru musí dojít k úspěšnému splnění mnoha cílů. Jde o naprosto základní potřeby fungujícího státu, jako je vytvoření demokratických institucí, přepsání ústavy, vytvoření podmínek pro úspěšný průběh demokratických voleb, až po posílení stability všech tří složek moci – exekutivy, legislativy a moci soudní. Poslední kategorií je obnovení ekonomiky. V rozpadlém státě je ekonomika velice nestabilní, státní měna přestává být věrohodná a inflace je naprosto mimo kontrolu. Pro zlepšení se musí všechny tyto „potřeby“ stabilizovat a vzniknout úspěšné reformy, které povedou ke znovunastartování ekonomiky. Teprve po dosažení těchto cílů a vytvoření silných institucí, které budou používat moc zodpovědně a vláda práva převáží nad chaosem, teprve pak je mnohem větší šance, že se stát udrží a znovu se nezhroutí (Ottaway 2002: 1001–1023).

Mezi další teoretiky, kteří se zabývají se rozpadem státu patří i Georg Sørensen. Sørensen označuje slabé státy, jako post-koloniální. V procesu dekolonizace docházelo k vytvoření mnoha nových států, které ovšem nebyly výsledkem dlouhodobého vývoje, jako jinde ve světě, ale vycházely z práva

vyhlásit nezávislost na svých kolonizátorech bez ohledu na reálnou schopnost vytvořit fungující stát. Dekolonizaci ovšem můžeme obvinít pouze částečně ze stavu, ve kterém se státy nacházejí, protože existuje mnoho států, které se po dekolonizaci, rozvinuly v plnohodnotné moderní státy.

Pokud ovšem hovoříme o selhání států je vždy nutné, aby jím byl suverénní stát. Suverenita je nezbytná pro selhání státu. „*The institution of sovereignty is a basic, necessary condition of state failure*“ (Sørensen 2000: 1). Další charakteristiky postkoloniálního státu jsou podobné těm, které uváděl Rotberg. Vládnoucí elita se často rozhodla nebudovat stát, ale „nakrást si co nejvíce pro sebe“. Problémem se také staly heterogenní skupiny obyvatelstva, rozdílné jazykové, etnické, náboženské nebo rasové linie, které se nedokázaly společně dohodnout a vládnout. Instrukce, zajišťující politické statky pro své obyvatele jsou chabé a neschopné.

Slabé postkoloniální státy nemohou garantovat demokracii a dodržování lidských práv. Typický pro tento typ státu je silný a vlivný vůdce, který si loajalitu zajišťuje přerozdělováním moci a peněz mezi několik vyvolených. Stát v očích svých občanů ztrácí veškerou legitimitu, čímž dochází k nerespektování nařízení a zákonů. Občané se v případě ohrožení neobracejí na stát, který se v podstatě stává zdrojem ohrožení, ale na lokální klany a komunity do které patří. Z hlediska ekonomiky je postkoloniální stát slabý a jeho špatné fungující ekonomika nedokáže zajistit dostatečný blahobyt celému obyvatelstvu (Sørensen 2000: 1–3; Sørensen 2005: 100–104).

1.2 Stupně rozpadu státu

Stát může být silný (*strong*), slabý (*weak*), rozpadlý (*failed*) nebo zhroucený (*collapsed*). Hranice mezi jednotlivými stavy nejsou jasně dané, a pokud chceme stát označit, že se nachází v jednom z uvedených stavů, tak musíme dobře znát situaci a vytvořit si kritéria, podle kterých stav určíme. V následujících řádcích popíšeme tři stavy rozpadu státu. Vysvětlíme si, čím

jsou jednotlivé stavy charakteristické a kde jsou rozdíly mezi jednotlivými stupni. V empirické části práce pak tyto znalosti využijeme k vytvoření kritérií, pomocí kterých určíme příčiny rozpadu státu v Súdánu.

1.2.1 Weak state

Weak state neboli slabý stát je označení pro státy, které mají chabé idee a instituce státu. V našem případě se jedná o pohled do vnitřního fungování státu (Jihlavec 2007: 27). Idea státu je pro fungování státu klíčová, neboť z ní vychází legitimita státu. Pro správné fungování státu je pak důležitý národ. Problém nastává, pokud je lid a stát neidentický. V případě, že je národ tvořen nehomogenním obyvatelstvem z různých kulturních, náboženských či rasových skupin, pak to může znamenat problém pro ideu státu. S myšlenkou státu souvisí i státní ideologie, která může pomoci udržet stát v případě krize, ovšem pouze je-li ideologie „správná“. Pokud tomu tak není, může to vést například k občanské válce a následnému selhání státu.

Moderní, silné státy poskytují svému obyvatelstvu celé spektrum politických statků. Na prvním místě je zajištění bezpečnosti a to vnější i vnitřní. Zabránit v napadení ze strany jiných států, omezení kriminality a jiných zdrojů nebezpečí. Pokud je již bezpečnost zajištěna pak jsou na řadě i ostatní služby, jako je fungování zákonů, funkční soudní systém, efektivní legislativa a podpora lidských práv. Silný stát také zajišťuje svým občanům sociální služby, vzdělání, zdravotnictví a mnoho dalšího. Státy silné, slabé a rozpadající od sebe odděluje efektivita, se kterou dokáží tyto potřeby „dodávat“ svému obyvatelstvu. Čím hůře stát „slouží svému lidu“, tím se stává slabší a blíží se k rozpadu, případně až k úplnému zhroucení (Rotberg 2003b: 4).

Instituce, jako jedna z hlavních podstat státu, do které patří exekutiva, legislativa, soudy, zákony a normy jsou více ohrožitelné než idee, proto je pro jejich stabilitu nutná jistá dávka legitimacy. Při nedostatku legitimacy a ideí se je stát snaží často nahradit strachem a nejenže si poslušnost vynucuje na

místo toho, aby si ji zajišťováním dobrých služeb zasloužil, stává se pro občana i zdrojem nebezpečí. „*Kombinace slabých ideí a slabých institucí jsou charakteristické pro weak state*“ (Jihlavec 2007: 27).

Jedním z ukazatelů, že stát je slabý je jeho ekonomický vývoj, HDP se snižuje, inflace, která je často způsobena nezodpovědným tištěním peněz roste závratnou rychlostí a celkově ekonomika upadá do recese. Slabé státy jsou často vedeny, autoritativním vládcem, nebo diktátorem, který si nárokuje velké množství z bohatství země. Podle Rotberga existuje ještě zvláštní případ slabého státu, kde stát je velice silný, především díky represivní složce moci, ale ostatní služby chybí, jako příklad uvádí Severní Koreu (Rotberg 2003a: 5).

1.2.2 Failed state

Rozpadlé státy jsou další fází v procesu rozpadu státu, ve kterém dochází k dlouhotrvajícím vnitrostátním konfliktům mezi válčícími stranami (Jihlavec 2007: 29). Rozdíl mezi slabým a rozpadlým státem není jasně daný, pouze je zřejmé, že pokračující oslabování vede k následnému rozpadu. William Zartman vidí rozpadlý stát, jako stát s rozpadající se strukturou, autoritou, právem a pořádkem, definuje rozpad jako „*ztrátu kontroly nad politickým a ekonomickým životem*“ (Zartman cit. dle Šmíd – Vaďura 2009: 46).

Rozpadlé státy jsou postihnuty hluboko zakořeněným, dlouhodobě trvajícím a nebezpečným soupeřením různých stran. Ve většině rozpadlých států bojují vládní jednotky s jedním nebo i více rebelujícími frakcemi. Občanská válka, která je jednou z nejhlavnějších charakteristik rozpadlého státu, je způsobena soupeřením nejrozličnějších etnických, rasových, lingvistických, nebo jinak se lišících stran. Nevraživost těchto skupin může být zakořeněna v minulosti, v době kdy byly státy ještě pod koloniální správou, nebo v současnosti, kdy je nevráživost poháněna chamtivostí a vidinou obohacení z objevených zdrojů nerostných surovin, jako je ropa či diamanty (Rotberg 2003a: 5).

Dalším výrazným rysem rozpadlých států je, že nedokážou kontrolovat své území a hranice státu. Pravomoc centrální vlády sahá často jen na území hlavního města, případně na území, kde se nachází stejná skupina obyvatel, jako je vládnoucí elita. Rozpadlé státy se stávají hrozbou pro ostatní státy. Jakmile jsou neúspěšné v kontrole území a hranic, stávají se živnou půdou pro masovou emigraci, nestabilitu a poskytují útočiště teroristickým skupinám. Kriminalita v rozpadlých státech už dosáhla takové úrovně, že reálnými vládci na ulicích se stávají kriminální gangy. Ohrožení obyvatelé, kteří ochranu již nemohou hledat u policie, která je paralyzována nebo zkorumpovaná, se obrací na různé warlordy, nebo jiné neoficiální vládcy z jejich etnika, kteří jim poskytnou potřebnou ochranu.

V rozpadlém státě drží jedinou reálnou moc, ze tří složek moci pouze moc exekutivní. Pokud v takovém státě ještě existuje moc legislativní, jedná se pouze o naprosto nefunkční aparát, jdoucí svými rozhodnutími přímo na ruku exekutivě, což se dá tvrdit i o moci soudní, která se neodvážá rozhodnutím vlády vzdorovat a v případných sporech se staví vždy na stranu vládnoucích struktur. Jedinou institucí, která si může udržet moc, je armáda. Ta je ovšem zpolitizovaná a její nejvyšší představitelé jsou štědře placeni vládnoucí elitou, aby zajišťovala bezpečí především jim a ne obyvatelstvu země. Rostoucí devastace země je vidět i v infrastruktuře, čím více je stát v rozpadu, tím méně se stará o infrastrukturu, zdevastované silnice a železnice. To platí i o elektronických telekomunikacích, staré se neopravuje a nové se vůbec nestaví. Nemocnice a školy přešly do soukromých rukou a obyvatelstvo si je již nemůže dovolit. Pokud ještě některé tyto služby setrvávají v rukou státu, tak jsou silně zanedbávané a zaměstnanci takovýchto zařízení dostávají své platy pozdě, nebo je nedostávají vůbec. Stává se, že politické a sociální služby jsou dopřávány pouze podporované části obyvatelstva.

Korupce již přerostla do obrovských rozměrů a má na chod státu destruktivní účinky. Uměle se vytváří nepotřebné, předražené tendry s hlavním

cílem vygenerovat co největší zisk pro toho šťastného, který se na něm podílí. Negramotnost stoupá, zvyšuje se dětská úmrtnost, přepokládaný věk úmrtí se snižuje a vzrůstá počet nakažených onemocněními typu AIDS. Pro běžného člověka se stává život v takovém státě naprosto nesnesitelný a může vést k migraci obyvatelstva ve státě nebo i za hranice (Rotberg 2002a: 5–9; Rotberg 2002b: 132–133).

1.2.3 Collapsed state

Za nejextrémnější případ postupného rozpadu státu je považováno zhroucení státu (*Collapsed state*). Jedná se o vzácnou a extrémní formu rozpadu. Stát, jako celek v podstatě existuje již jen na mapě. Slovy Roberta Rotberga se jedná o černou díru, ve které abstinuje jakákoliv legitimní moc a platí zde zákony džungle, ve které vládou a přežijí jen ti nejsilnější (Rotberg 2003b: 9). Ve zhrouceném státě již ani nelze používat termín občané státu, jedná se pouze o obyvatele určitého území. Tito lidé vyhledávají politické potřeby již jen ad hoc, podle aktuální potřeby v „soukromém sektoru“, což jsou gangy, warlordi a jiné kriminální živly, které zde v současné době vládou.

Jako příklad zhrouceného státu se dá uvést Somálsko. Tak, jak Somálsko vidíme na mapě a jak ho uznává mezinárodní společenství, v podstatě neexistuje. Jedná se jen o *de jure* stát. Centrální vláda byla rozdělena a nahrazena nejrůznějšími aktéry. Na severu se vytvořil Somaliland na severovýchodě domnělý stát Puntland. Vláda již nedokáže kontrolovat ani celé hlavní město Mogadishu, které je rozděleno na sekce, ve kterých si vládne každá skupina po svém (Rotberg 2002b: 133).

Stav, ve kterém se stát nachází, není nikdy konečný, posun v hodnocení je možný. Rozpadlé státy se mohou kompletně zhroutit anebo svou situaci zlepšit a „povýšit“ na stát slabý. Libanon nebo Nigérie se dokázaly odrazit ode dna a ze zhroucených států se staly státy slabými. Naopak Zimbabwe, pod taktovkou prezidenta Mugabeho se ze silného státu stává státem rozpadlým.

I přesto, že jsou slabé státy náchylnější k rozpadu více než ty silné, neznamená to, že tak skutečně skončí. Rozpad vychází často více z chování lidí, než ze strukturální a institucionální nevyvinutosti. Pokud by se lidé dokázali přenést přes vzájemné rozdíly, dokázali by poté lépe spravovat svůj stát a úspěšněji čelit rozpadu (Rotberg 2002b: 133–134; Rotberg 2003b: 9–10).

1.3 Instituce zabývající se rozpadem státu

O sestavení žebříčku, který sleduje celkovou míru rozpadu nebo jen některé z kritérií se pokusilo několik institucí. V následujících řádcích si vybraná kritéria představíme a ukážeme si, jaké používají metody k určení slabosti států. Žebříčky hodnocení slabosti státu jako je Fragile State Index, nebo indikátory vládnutí, které vytváří Světová banka mají za cíl sledovat stav zemí a snažit se předpovědět, kde může dojít ke konfliktu, aby se mu mohlo případně zabránit. V této práci, ale budeme využívat žebříčky a hlavně jejich metody k vytvoření vlastních kritérií rozpadu státu. Nejvíce „inspirace“ při vytváření vlastních kritérií je bráno z indikátorů Fragile State Indexu a proto mu je věnována největší pozornost.

1.3.1 Fragile State Index

Mezi nejznámější patří seznam Fragile state Index (dříve Failed state index), který sestavuje každý rok nezávislá, nezisková, vzdělávací organizace Fund for Peace a následně jej zveřejní na svých internetových stránkách a v časopise Foreign Policy. Fragile state Index hodnotí 178 států (počet států se během let mění, za rok 2015 jich bylo sledováno 178) (Fund for Peace 2016a). Klasifikuje se jejich slabost resp. stabilita, protože se nezaměřuje jen na státy slabé, ale na všechny. Seznam proto začíná Finskem a končí Jižním Súdánem, jakožto nejhůře hodnoceným státem světa v roce 2015 (Fund for Peace 2015: 6). FfP vytváří rejstřík pomocí počítačového softwaru CAST

(*Conflict Assessment System Tool*), který denně sbírá tisíce zpráv a informací z celého světa, následně je analyzuje a třídí nerelevantní informace od relevantních a pomáhá pracovníkům Fund for Peace sestavit žebříček Fragile State Index. Informace takto získané se poté aplikují na jednotlivé státy. Na základě 12 indikátorů, které se dělí na ekonomické, sociální a vojensko-politické, nabývají hodnot od 1 do 10, přičemž hodnocení 10 značí nejhorší možný výsledek. Následně jsou výsledky sečteny a výsledné hodnocení určí, kde se v žebříčku umístily a jak stabilní státy jsou (Fund for Peace 2016b). Pro uvedení příkladu můžeme použít námi zkoumaný Súdán, který v roce 2015 dostal 110,8 bodů ze 120 možných a umístil se na 4. místě. Podle toho, jaké hodnocení státy obdržely, jsou následně umístěny do jedné ze 4 kategorií. Státy, které obdržely méně, než 30 bodů jsou hodnoceny jako *sustainable*, státy s hodnocením 30 až 59,9 bodu jsou *stable*, 60 až 89,9 jsou *warning*, a 90 až 120 jsou státy s nejhorším hodnocením označeny jako *alert* (Fund for Peace 2016c: 6-7).

Sociální indikátory

Sociální indikátory jsou rozděleny na 4 ukazatele – demografické tlaky, situace kolem uprchlíků a vnitřně přesídlených osob, skupinové napětí a „odchod vzdělaných lidí“.

První z indikátorů, demografické tlaky se zaměřuje na problémy spojené s nemocemi, přírodními katastrofami, nedostatkem jídla a vody a dalšími obdobnými problémy, které vláda nedokáže řešit z důvodu nedostatku zdrojů nebo vůle. Situace kolem uprchlíků a vnitřně přesídlených osob řeší, jak masivní je pohyb lidí mimo svůj domov a jaké bezpečnostní problémy může tento problém přinést, například nevraživost mezi cizími skupinami a soupeření o zdroje potravin a půdy. Pokud jsou tyto problémy přehlíženy a ignorovány mohou vyústit v humanitární katastrofu. Skupinové napětí, které může mít kořeny desítky, až stovky let v minulosti probíhá mezi etnickými, náboženskými a jinými skupinami, podkopává schopnost státu zajistit bezpečnost a může vyústit ve strach a násilí. Poslední indikátor „odchod

vzdělaných lidí“ sleduje odliv lidského kapitálu a inteligence, protože ve své zemi nedokáží najít místo ani prostředky, kde by mohli své schopnosti uplatnit. (Fund for Peace 2016c: 17; Šmíd – Vařura 2009: 58– 59).

Ekonomické indikátory

V rámci ekonomických indikátorů existují dva sledované ukazatele. První je nerovný ekonomický rozvoj, který existuje mezi skupinami. Vláda umožňuje jedné privilegované skupině lepší přístup ke službám a lépe plní závazky plynoucí ze společenské smlouvy. Sledují se také rozdíly mezi městem a venkovem, kolik obyvatel žije ve slumech, dále například příjem 10% nejbohatších a 10% nejchudších obyvatel.

Druhým ekonomickým indikátorem je chudoba a ekonomický úpadek. Tento údaj je charakterizován velikostí státního dluhu, ekonomického deficitu a nezaměstnaností. Důležité jsou zde také ukazatele růstu HDP nebo HDP na hlavu a velikost inflace (Fund for Peace 2016c: 17; Šmíd – Vařura 2009: 58– 59).

Politicko-vojenské indikátory

Politicko-vojenských indikátorů je šest. První z nich je legitimita státu (*State Legitimacy*), ve které jsou důležitými ukazateli míra korupce, efektivita vlády, síla demokracie a další roviny, kde jejich absence přímo podkopává společenskou smlouvu.

Druhým ukazatelem je efektivita poskytování veřejných služeb (*Public Services*). Klíčovým aspektem je zde kvalita poskytovaného školství a zdravotnictví společně s infrastrukturou a cestami. Ve státě je také sledována míra negramotnosti nebo kriminalita.

Třetím indikátorem jsou lidská práva a vláda zákona. Sleduje se, zda nejsou porušována lidská práva a pokud ano tak v jaké míře. Mimo práva lidská se sledují i občanská a politická práva. V případě, že stát v tomto indikátoru obdrží velké množství bodů jedná se autoritářský nebo diktátorský režim, který

se snaží umlčet svobodná média a tisk, politické odpůrce a disidenty. Dosahuje toho uvězněním, mučením a popravami, které jsou také mezi sledované ve třetím ukazateli.

Dalším indikátorem je bezpečnostní aparát (*Security Apparatus*). V řádně fungujícím státě by měl mít monopol na užití násilí pouze stát, ovšem pokud země oslabuje, nebo se rozpadá, vznikají konkurenční skupiny, které si tuto moc nárokují. Tyto skupiny jsou buďto proti vládnoucím složkám, nebo naopak vznikají za podpory státu, který je následně využívá k represii vůči obyvatelstvu. Vznik těchto uskupení je možný, pokud jsou ve státě přítomná kritéria, která sleduje čtvrtý ukazatel. Jde například o vnitřní konflikt, probíhající výtržnosti a protesty, rebelské nebo paravojenské skupiny a další.

Pátým indikátorem je frakcionalizace elit (*Factionalized Elites*), kdy místním a státním vládcům jde především o politický zisk, a ne o reálný přínos zemi. Dochází k bojům o moc, falšování voleb a k přeběhlictví mezi stranami.

Posledním ukazatelem je vnější intervence (*External Intervention*). Při selhání státu mohou do vnitřních zájmů států vstoupit externí hráči, jako jiné státy nebo mezinárodní organizace. Cizí aktéři tak často činí, aby poskytli pomoc státům, udrželi mír, nebo aby ochránili svou bezpečnost a stabilitu mezinárodního systému. Do posledního indikátoru patří i snahy potrestat stát skrz sankce, nebo přímo vojenskou intervenci (Fund for Peace 2016c: 17; Šmíd – Vaňura 2009: 59– 60).

Fund for Peace vytváří svým Fragile state indexem unikátní seznam států, ve kterém hodnotí náchylnost států k rozpadu. I přes to, že je podobná práce chvályhodná, nevyhnula se kritice.

V první řadě je kritizován za chybné rozlišování států na selhávající a neselhávající. I státy, které jsou označené za selhávající si mohly uchovat určitou velikost vlády, která jim ještě zbyla a i v silných státech se najdou zóny, kde stát selhal. Velkou míru kritiky sklízí FfP za neprůhlednost, jak svůj seznam vytváří. Existuje dvanáct indikátorů, podle kterých se hodnotí stav ve

kterém se stát nachází. Nikdo ovšem neví, jak se tyto ukazatele přesně naplňují mají-li všechny stejnou váhu. Nemůžeme například stavět environmentální problémy, nebo odliv mozků na stejnou úroveň, jako probíhající občanskou válku či mezinárodní intervenci.

Existuje i podezření, že je index zpolitizován a to v neprospěch těch států, které jsou nepřátelské vůči Spojeným státům americkým. Mezi tyto státy můžeme zahrnout Severní Koreu, která se v roce 2015 umístila na 29. místě, nebo Irán, který obsadil 44. místo. Jistě oba dva tyto příklady jsou tvrdé nedemokratické režimy, ale k rozpadu mají tyto státy daleko. To se ovšem nedá říci například o Ukrajině, která přišla o Krymský poloostrov, na východě zuří občanská válka, ekonomika je na tom tak zle, že vážně hrozí bankrot země. Přesto se Ukrajina umístila na 84. místě, tedy na mnohem vyšším místě než Irán a KLDK (Beehner – Youngh 2012; Šmíd – Vaďura 2009: 60).

Další vlna kritiky se snesla na snahu řešit problémy seznamu jeho přejmenováním z Failed State Index na Fragile State Index. Každým rokem poté co vyšlo hodnocení států, byl Fund for Peace kritizován za to, že se snaží binárně rozdělit státy na rozpadlé a nerozpadlé. Přejmenování seznamu je ovšem pouze kosmetická změna a jeho problémy neřeší. Další chybou Fragile State Index je, že nám v podstatě říká to, co již víme, říká nám, jak jsou na tom státy špatně, ale už nedává možnosti řešení, popřípadě prognózu, kterým státům v budoucnu případný rozpad hrozí. FSI zprostředkovává nebezpečnou myšlenku a to, že světové problémy se nacházejí v ostatních státech světa a ne v naší vlastní zahraniční politice (Miles 2014).

1.3.2 Světová Banka

Kromě Fragile State Indexu existují i další snahy o vytvoření hodnocení státnosti. Mezi takové patří The Worldwide Governance Indicators, který vytváří Světová banka. Jedná se o zprávu úrovně vládnutí pro 215 ekonomik světa, které byly sledovány v období 1996 až 2014. Základem hodnocení je šest

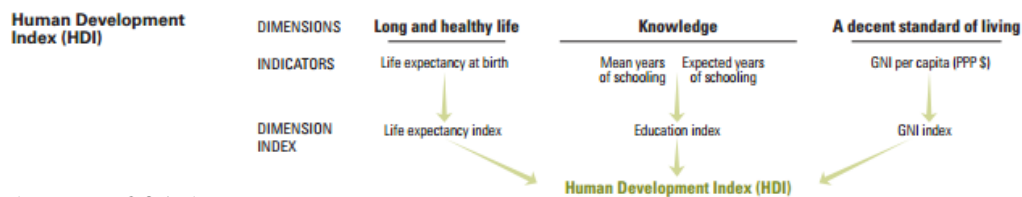
dimenzí vládnutí. Odpovědnost (*Voice and Accountability*), Politická stabilita a absence násilí (*Political Stability and Absence of Violence*), Efektivita vlády (*Government Effectiveness*), Regulace (*Regulatory Quality*), Vláda práva (*Rule of Law*) a Kontrola korupce (*Control of Corruption*). Tyto indikátory jsou výsledkem názorů a průzkumů velkého počtu expertů i občanů ze sledovaných zemí. Sběr dat pochází z více než třiceti různých zdrojů od nevládních organizací, think-tanků a soukromých firem až po mezinárodní organizace a vládní instituce (The World Bank 2015a). WGI rozlišuje čtyři typy zdrojů dat. Prvním jsou průzkumy o domácnostech a podnicích, tato data WGI přejímá z celkem 9 institucí, mezi které patří *Gallup World Poll* nebo *Global Competitiveness Report survey*. Údaje týkající se obchodu a ekonomiky přejímá ze zdrojů, jako je *Economist Intelligence Unit*, *Global Insight* nebo *Political Risk Services*. Velice využívaným zdrojem informací jsou i nevládní organizace, kterých je celkem 11, například *Freedom House* nebo *Reporters Without Borders*. Posledním čtvrtým zdrojem jsou organizace veřejného sektoru, například *EBRD Transition Report* či databáze francouzského ministerstva financí (The World Bank 2015b).

Následuje zpracování dat, které je rozděleno do tří kroků. Prvním je rozdělení do šesti dimenzí vládnutí, které jsou uvedené výše. Druhým krokem je přiřadit k datu hodnotu mezi 0 až 1, přičemž vyšší hodnota znamená lepší výsledek. Hodnota mezi 0 a 1 se získá přeškálováním získaných dat a následným aplikováním vzorce, který nám již vydá potřebnou hodnotu. Posledním krokem je použití statistické metody modelu nepozorovaných komponent k získání váženého průměru, pro každý jeden individuální indikátor a zdroj dat. Výsledkem jsou jednotlivá hodnocení dimenzí vládnutí pro jednotlivé země (The World Bank 2015c).

V současné době stojí za WGI dva vědci, Daniel Kaufman z *Natural Resource Governance Institute* a *Brookings Institution* a Aart Kraay z *World Bank Development Research Group* (The World Bank 2015a).

1.3.3 OSN

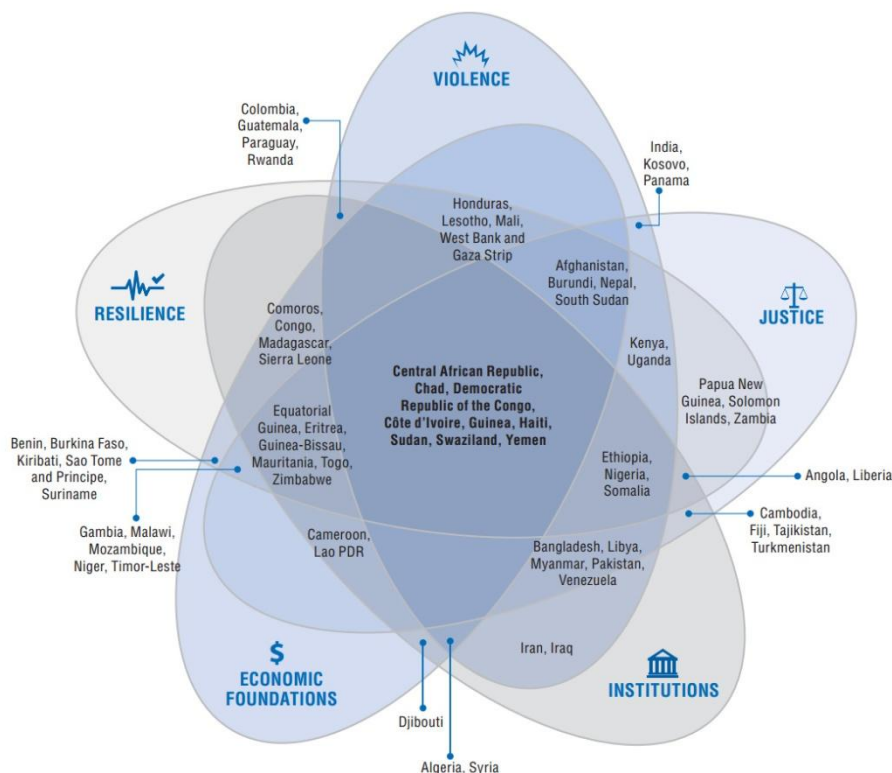
Organizace spojených národů vytváří v rámci programu pro rozvoj Index lidského rozvoje (*Human Development Index*). Jedná se o seznam států, který má za cíl ukázat rozvoj společnosti ve státě. Nejde se tedy o sledování státu, v jaké stádiu rozpadu respektive stability se nachází, ovšem kriteria, která HDI sleduje, jsou podobná. Na jaké oblasti rozvoje se HDI zaměřuje a jak index vzniká, ilustruje následující obrázek (UNDP 2016).

(UNDP 2016)

1.3.4 OECD

Od roku 2005 sleduje rozpad státu i OECD. Ve svých každoročních zprávách sledovala tok peněz určených na rozvojovou pomoc ve státech, které považovala za nejrozpadlejší. Od roku 2015 dochází ke změně, k přejmenování z *Fragile States Report* na *States of Fragility Report* a došlo i posunu toho co se bude sledovat. Zpráva se přestala zaměřovat čistě na seznam nejrozpadlejších států a sledování rozvojové pomoci, která do nich míří, ale snaží se pochopit celou podstatu slabosti států. Pro úspěšnou pomoc státům je lepší slabost pochopit než jí jen definovat. V nové zprávě od roku 2015 dochází k multidimenzionálnímu sledování pěti dimenzí slabosti státu. Tyto dimenze jsou násilí, spravedlnost, instituce, ekonomické základy a odolnost. Státy, které jsou nejvíce ohroženy rozpadem se nacházejí ve všech pěti dimenzích najednou, ovšem sledují se i země, které na první pohled nejsou rozpadem ohrožené, ale mohou být zranitelné v jedné nebo více sledovaných dimenzích. Ilustruje to následující obrázek (OECD 2015b; Klause – Humphry: 2015).

(OECD 2015a)

U všech výše zmíněných organizací, které sledují rozpad států, můžeme nalézt shodu ve výsledcích, ke kterým dospěly i přes to, že využívají jiné postupy hodnocení. Pro příklad můžeme uvést námi sledovaný Súdán. V roce 2015 v žebříčku FSI skončil Súdán na čtvrtém nejhorším místě. V rámci indexu lidského rozvoje se umístil na 167 ze 188 sledovaných států. Obdobné výsledky se lze vyčíst i z hodnocení WGI od Světové banky, kde Súdán vykazuje dlouhodobě nejhorší možné výsledky, nakonec jak lze vidět na druhém obrázku i OECD zařadilo Súdán do skupiny států, která má problém se všemi dimenzemi slabosti států (Fund for Peace 2015: 7; UNDP 2015: 210; The World Bank 1996–2014; OECDa 2015: 20).

2. HISTORICKÝ PŘEHLED SÚDÁNU

Počátky konfliktu mezi obyvateli Súdánu musíme hledat mnohem dál než jen v minulém století. Během staletí docházelo k mnoha nájezdům ze strany arabsko-muslimského obyvatelstva na nilotské obyvatele jižního Súdánu s cílem získat otroky. Konflikt ovšem není výsledkem pouze náboženských rozdílů, ale celkově rozdílného pohledu obou stran na to, jak by měl Súdán být spravován. My ovšem tak hluboko do minulosti nepůjdeme a zaměříme se na období, kdy byl Súdán pod koloniální správou Velké Británie, protože již tam lze vypozaovat první příčiny, které měly za následek rozpad státu. Dál se budeme zabývat dekolonizací a vyhlášením nezávislosti, poté konfliktům a převratům, které provází Súdán celou druhou polovinou 20. století a pokračuje dál i ve století 21.

2.1 Koloniální správa Velké Británie

V roce 1899 bylo vyhlášeno Anglo-Egyptské Kondominium, jako reakce na dřívější převraty, které v Súdánu proběhly, ale také potřebu Velké Británie řešit egyptskou touhu po vládě v Súdánu. V rámci Anglo-Egyptského Kondominia byla Súdánu udělena určitá dávka samostatnosti. Již v této době byli obyvatelé severu upřednostňováni před obyvateli z jihu země. Lidé ze severu Súdánu začali být rekrutováni do policie, armády a státní správy. Severní region byl sjednocen pod myšlenkou arabské kultury a islámu. Došlo k rychlému přerodu z vojenské na civilní vládu a probíhala zde společenská modernizace. Jih země sloužil pouze jako rezervoár vojáků, kteří nebyli plnohodnotnými obyvateli, a docházelo k jejich segregaci, ne z důvodu odlišného náboženství, ale kvůli rase. Na jihu nedošlo k vytvoření jednotné společnosti, naopak uchovala se zde etnicko-kulturní různorodost, vládnoucí skupiny byly vytvářeny bez historické tradice. Tato politika vedla na jihu k zakonzervování a vytvoření archaických společenských struktur (Řehák 2010; Spaulding 2015).

Jih byl zanedbáván, nedocházelo k žádnému rozvoji. Vláda zde vybírala daně v podobě naturálií, a to jen proto, aby si udržela autoritu u povstaleckých skupin v oblastech Equatoria, Bahr al-Ghazzál a Horní Nil. Až v roce 1930 dochází k většímu rozvoji jižní politiky. Záměrem této politiky bylo to, že se jižní Súdán bude vyvíjet samostatně a bude svou politikou blíže k zemím Britské východní Afriky, než k Arabským zemím. Na jihu Súdánu bylo obyvatelstvu umožněno řídit si svou politiku podle zdejších zvyklostí a tradic, ale pouze pokud nebyla v rozporu s britskými zákony (Záhořík 2012: 101).

V roce 1947 na konferenci v Džubě dochází k posunu marginalizační a diskriminační politiky. Konference obsahovala několik bodů, spočívajících ve vytvoření jednotného Súdánu s parlamentem, ve kterém by byl zastoupen sever i jih. Politici z jihu nejprve návrh odmítali, z důvodu příliš velkých vzájemných rozdílů, ovšem později na návrhy přistoupili s odůvodněním, že je to jediná možnost, jak zajistit lidu jižního Súdánu možnost rozhodovat o vlastním osudu (Záhořík 2012: 102).

2.2 Vyhlášení samostatnosti

V roce 1955 se vedly s Velkou Británií jednání o vyhlášení nezávislosti. Vyjednávání ze strany Súdánu řídili převážně severané. Z důvodu dlouhodobého zanedbávání jižní části země chyběly jižnímu Súdánu politické struktury, lidé, kteří by mohli vést jednání a celkové politické vědomí. 1. ledna 1956 vyhlásil Súdán nezávislost na Velké Británii. Zástupci jihu byli ze státní správy naprosto vyloučeni. Centrální vláda se ještě snažila vytvořit ze země federaci, ale její požadavek nebyl vyslyšen a následkem je další ostrčení jižní části země, odliv investic a zvětšující se propast mezi severem a jihem (Řehák 2010).

1. ledna 1956 byla vyhlášena Súdánská republika s vlastním voleným parlamentem, pomocí kterého měla vládnout. V počátku byl parlament velmi váženým tělesem, jako symbol nacionalismu a nezávislosti. Ovšem liberální

demokracie měla v Súdánu jen velmi krátké trvání. Parlamentní strany byly velmi špatně organizované, brzy se vytratila loajalita jejích členů, kteří začali sledovat vlastní zájmy. Zklamání a rozčarování Súdánci se opět vrátili zpět k autoritářství (Al-Shahi 2015).

2.3 Období střídání vlád a první občanská válka

Na konci roku 1958 byl pod vedením generála Ibrahíma Abbúda svrhnut Abdulláh Chalíl a jeho strana Umma. Došlo k rozpuštění všech politických stran, k zákazu shromažďovat se a k dočasnému zákazu vydávat noviny. Generál Ibrahím Abbúd ujistoval politickou elitu země, že jeho cílem je stabilizovat Súdán a zavést fungující administrativu. Ještě za vlády mahdisticko-chátmíjské koalice, kterou vedla předchozí hlava státu Abdulláh Chalíl se Súdánu podařilo vstoupit do mezinárodních organizací. Jako první do Organizace spojených národů a Ligy arabských států a později do Organizace arabské jednoty. Nové vládě se podařilo zajistit zemi západní investice, které přinesly velké ekonomické zlepšení. Došlo ke zrušení pevné ceny bavlny a zároveň k prodeji veškeré súdánské bavlny. Na jihu Súdánu ovšem svou politikou generál Ibrahím Abbúd úspěch nezaznamenal. S cílem posílit svou pozici, zvýšit moc a stabilizovat celou zemi, byli na důležité administrativní pozice dosazeni lidé ze severu a armádní velitelé zároveň začali zavádět politiku s cílem rozšíření islámu a arabštiny. Vzdělávání bylo přetvořeno z křesťansko-anglického, které zde učili misionáři ze zahraničí na islámsko-arabské (Záhořík 2012: 107-108; Mendel 1987: 493-494).

Ze strany vlády z Chartúmu došlo k několika masakrům v Bahr al-Ghazálu a k přemístění některých nilotských kmenů. Tyto kroky vedly ke vzrůstajícímu odporu a násilí proti vládě na severu. V této době již probíhaly násilné střety. Toto období se dá označit za počátek první občanské války. V září 1963 vypukají na východě Equatorie a v oblasti Horního Nilu nepokoje vedené guerillovou skupinou Anyanya, která věřila, že jedině násilný odpor

dovede vládu generála Abbúda k respektování jihu. V polovině šedesátých let dochází k nejintenzivnějším střetům mezi severem a jihem, souběžně se projevuje největší snaha o arabizaci jihu. Všechny potíže jihu společně s problémy na severu, jako studentské demonstrace a generální stávka, donutily Abbuda rezignovat na svůj post.

V letech 1966-1969 docházelo ke střídání vlád, aniž by kterákoliv z nich dokázala jakýkoliv problém řešit, proto se v květnu roku 1965 pod vedením Džafara Nimajrího uskutečnil další vojenský převrat. Dochází k rozpuštění parlamentu a zákazu politických stran (Klíma 2012: 341).

2.4 Dohoda z Addis Abbeby

V roce 1971 se pod vedením Generála Josepha Lagu sjednotily jihosudánské vzbouřenecké skupiny. Joseph Lagu dokázal spojit bojující jednotky Anyanya s politickým křídlem Jihosúdánského osvobozenického hnutí. Jako jejich hlavní představitel poté vedl rozhovory se súdánskou vládou vedenou prezidentem Nimajrím o vytvoření regionální autonomie a ukončení násilností. Jednání vrcholí 27. února 1972 podpisem dohody z Addis Abbeby. Jednalo se o první skutečnou snahu zajistit v regionu mír a vytvořit v Súdánu federativní uspořádání, které by jihu garantovalo určitou autonomii a zbavilo by jí závislosti na rozhodnutí z Chartúmu. Na uzavření míru mezi oběma stranami měli zájem i mezinárodní hráči, evropské země a především země sousedící se Súdánem, především pak Demokratická republika Kongo a Uganda, protože obě tyto země hostily tisíce súdánských uprchlíků a nová mírová dohoda jim dávala naději, že se situace začne stabilizovat (Klíma 2012: 342; Záhořík 2012: 109-110).

2.5 Druhá občanská válka

Nimajrí musel v roce 1978 přijmout program na revitalizaci zemědělství od Mezinárodního měnového fondu, který ovšem vedl ke znevýhodnění a ochuzení pastýřů z jihu, což mělo za následek zvyšující se napětí. V červnu 1983 byly vypovězeny dohody z Addis Abbeby, jižní Súdán je znovu rozdělen na tři provincie. Toto se dělo s myšlenkou hlavních politických představitelů země, že dohoda z Addis Abbeby byla chyba. V září téhož roku došlo k úpravám zákonů země, aby ještě více odpovídaly zákonům islámským. Tato opatření vyvolala v převážně křesťanském jižním Súdánu nepokoje. V listopadu docházelo k vraždění důstojníků a úředníků pocházejících ze severu. Souhrn těchto událostí vedl k vyvrcholení dlouhodobého napětí mezi vojensko-politickými představiteli Súdánu a zároveň k obnovení bojů, které označujeme jako druhou občanskou válku v Súdánu (Záhořík 2008: 50; Klíma 2012: 412-413).

Prezident Nimajrí během let postupně ztrácel podporu, na jihu opět propukly boje a byl pod stálou kritikou severu. Nimajrí reagoval zmírněním tvrdé politiky. Ukončil výjimečný stav, zrušil dřívější rozdělení jižního Súdánu na tři regiony a zmírnil některé brutální aspekty islámského práva. Všechna tato opatření však přišla pozdě a v květnu 1985 došlo k svržení Nimajrího a jeho místo zaujal generál Abd al-Raḥmān Siwar al-Dahab. V roce 1986 uspořádalo nové vojenské vedení země volby a jako premiér země se vrátil Šādiq al-Mahdī. Následující léta byla charakteristická nestabilitou, neschopným řízením a neúspěšnými snahami ukončit občanskou válku. Toto vše skončilo 30. června 1989, kdy se vlády ujal generálporučík Umar al-Bašír (Collins 2015).

2.6 Súdán pod prezidentem Umarem al-Bašírem

V roce 1993 došlo k transformaci, z vlády vojenské se stala vláda civilní. První prezidentské a parlamentní volby od roku 1989 proběhly v roce 1996. Vítězem těchto voleb byl prezident Bašír, který byl pak znovuzvolený

i ve volbách v roce 2000. V roce 1998 bylo vyhlášeno referendum o změně ústavy, změny byly s velkou převahou schváleny a v roce 1999 byla v Súdánu představena politika více stran. Nové uspořádání, které mělo vést k větší demokratizaci země bylo viděno velmi pesimisticky. Ještě téhož roku došlo k částečnému pozastavení fungování nové Ústavy a bylo zřejmé, že Súdán nadále zůstává více autoritářský než demokratický.

2.7 Referendum a rozdělení země

V roce 1999 souhlasil prezident Bašír s konáním referenda o budoucnosti jižních provincií. Roku 2005 podepsali rebelové z jihu a súdánská vláda mírovou dohodu známou jako *Comprehensive Peace Agreement* (CPA). Dohoda ukončila dlouhodobou občanskou válku, nastolila novou politiku přerozdělování moci, bohatství a deklarovala bezpečí v zemi. Nejdůležitější ovšem bylo, že se do šesti let mělo konat referendum o nezávislosti Jižního Súdánu. V roce 2011 se pak skutečně pod dohledem mezinárodních pozorovatelů uskutečnilo referendum. Pro osamostatnění bylo téměř 99 % obyvatel jižního Súdánu. Dne 9. 7. 2011 se Súdán rozdělil na dva státy, Súdán a nově Republika Jižní Súdán (Klíma 2012: 489; Collins 2015).

I po odtržení Jižního Súdánu zůstává Súdán významnou zemí na africkém kontinentu. Zemí významnou, ovšem zároveň velmi nestabilní, autoritářskou a vyznávající muslimské právo, která si soudržnost různých regionálních a etnických skupin musí udržovat násilím. Súdán již není pokládán za základnu mezinárodního terorismu, jak tomu bylo dříve, ovšem při pohledu na něj se nám rozhodně nenabízí obraz stability a důvěryhodnosti.

3. PŘÍČINY ROZPADU STÁTU V SÚDÁNU

V následující části práce se již budeme zabývat konkrétními příčinami rozpadu státu. Tyto příčiny budeme zjišťovat pomocí kritérií, které si zvolíme. Pokud bude kritérium naplněno, pak budeme moci zde popsaný stav Súdánu označit, jako jednu z příčin jeho rozpadu. Kritéria jsou „Špatná koloniální politika a neúspěšný přechod z kolonialismu“, „Stát se nechová legitimně“, „Dochází k potlačování lidských práv“, „Ve státě probíhal a nadále probíhá ozbrojený konflikt“, „Nezajištění veřejných služeb obyvatelstvu“, „Špatná ekonomická situace“ a „Konflikt kvůli nerostnému bohatství“. Kritéria jsou zvolená podle teorií, které jsme si představili v teoretické části práce a hlavně podle indikátorů, které používá Fragile State Index, tak abychom pomocí nich došli k příčinám rozpadu. Jedná se o kritéria určená přímo pro tuto práci a zemi Súdán. Kritéria jsou dvou základních typů a to taková, která nám ukáží příčiny, vedoucí k tomu, že se Súdán stal rozpadlým státem, a která mají v současné době za následek to, že je Súdán pravidelně vyhodnocován, jako jedna z nejrozpadlejších zemí světa.

3.1 Historická kritéria

Jak již bylo popsáno výše, v historickém přehledu, súdánská historie je plná konfliktů a převratů a v těchto událostech můžeme vyzorovat příčiny rozpadu státu.

3.1.1 Špatná koloniální politika a neúspěšný přechod z kolonialismu

V koloniálním období a během procesu vyhlášení nezávislosti docházelo k vytváření politiky, která explicitně vylučovala jednu či více skupin z účasti na politice, což následně vedlo ke konfliktu. V tomto kritériu budeme sledovat, jak se chovala Velká Británie v Súdánu, jaké politiky prosazovala a jak tím přispěla ke konfliktu a následně rozpadu státu.

V roce 1930 docházelo k rozvoji jižní politiky s cílem přiblížit oblasti na jihu Súdánu více k zemím Britské východní Afriky než k arabským zemím. Jižnímu Súdánu byla ponechána určitá autonomie, aby mohl vytvářet vlastní politiku podle svého zvykového a kmenového práva. Pokud by byla tato politika ponechána, vedla by ke zmírnění napětí mezi severem a jihem. Ovšem zástupci severu a jihu neměli zájem na tom, aby se jižní Súdán stal součástí jiné země, proto byla v červnu 1947 svolána do města Džuba konference, kde se jednalo o tom, zda by Súdán měl zůstat celistvý. Myšlenka jednotného Súdánu byla schválena a snaha Velké Británie o připojení jižního Súdánu k myšlenkově více podobné zemi skončila neúspěchem. Bylo navrženo řešení, které počítalo s vytvořením společného parlamentu, ve kterém by měli obyvatelé jihu své volené zástupce. Rozdílný pohled na budoucnost Súdánu byl patrný. Sever sledoval pouze svou politiku uzemní celistvosti, vlastních ekonomických a ideologických představ, které počítaly s tím, že Súdán zůstane celistvý. Představitelé jihu také podporovali politiku severu, protože věřili, že pokud dojde ke spojení se severem proti Velké Británii, bude mít v budoucnu lepší pozici pro vyhlášení nezávislosti. Brzy však vyvstal problém, který můžeme nazvat začátkem „Súdánizace“. Do jihosúdánských struktur byli dosazováni úředníci ze severu, arabština byla zavedena, jako jediný úřední jazyk, a na školách se začal vyučovat islám (Mendel 1987: 183–184).

Ona celková koloniální správa v oblasti školství se následně projevila v jednáních o nezávislosti Súdánu. Školy na severu byly podporovány a byla zde i možnost zahraničního studia. Naopak na jihu byla izolace prohlubována, jen málo obyvatel umělo číst a psát, což se odrazilo i ve velmi malém zastoupení v úředním a soudním systému. Postupem času byly více a více opomíjeny otázky jihu. V roce 1955 vedli vyjednávání o nezávislosti země výhradně zástupci severu, s vidinou jednotného Súdánu a dlouhodobým ignorování otázky jihu, téhož roku došlo k rozmachu prvních separatistických hnutí. 1. ledna 1956 byla vyhlášena nezávislost, zástupci jihu jsou z vedení země prakticky vyloučeni, stejně tak neparticipovali ani na reorganizaci státní správy.

Poslední pokus o lepší rozdělení moci v zemi bylo vytvoření federace, ale i tento návrh byl zamítnut (Záhořík 2008: 102; Řehák 2010).

Vlády na severu obviňovaly Velkou Británii z toho, že vyvolávala v periferních regionech vůči severu nenávist. Utlačované národy Súdánu naopak obviňovaly Velkou Británii z vytvoření unitární země, která nesledovala reálnou multidiverzitu obyvatelstva a veškerou moc a bohatství směřovala do rukou elity v Chartúmu (Záhořík 2008: 103). Faktem je, že Velká Británie v Súdánu nepřístupovala ke všemu obyvatelstvu rovnocenně, její politika prosazování severu a nedostatečného zájmu o jih se dá označit za jednu z příčin rostoucí nenávisti mezi obyvateli, která vedla k rozpoutání občanské války a rozpadu státu.

3.2 Politická kritéria

3.2.1 Stát se nechová legitimně

Korupce a neefektivita vlády je na tak vysoké úrovni, že přímo ohrožuje funkčnost státu a brání ve zlepšení situace v zemi.

Súdán je jednou z nejméně zkorumpovaných zemí světa. Podle Transparency International se v roce 2015 umístil na 165. místě ze 168 (Transparency International 2015). Súdán čelí mnoha výzvám v oblasti korupce a vlády, slabým státním institucím, špatné administrativě a slabému systému brzd a vah. Úplatkářství se nachází ve všech sektorech a jedná se o korupci drobnou i masivní. Zpronevěrování veřejných prostředků a systém politického sponzoringu skrz uplácení je v súdánské společnosti velice hluboko zakořeněn. Korupce je tak rozsáhlá, že ohrožuje ekonomiku země a politickou stabilitu. Má přímý dopad i na malé a střední podniky a zkorumpované jsou i bezpečnostní složky, což má za následek podkopání vnitřní bezpečnosti a vede k porušování občanských a lidských práv. Za zmínku také stojí úplatkářství v oblasti ropného průmyslu, které prohlubuje nestabilitu mezi severem a jihem (Maira 2012: 1).

Súdán má zákony, které deklarují velice přísné tresty pro zpronevěru. Pokud se korupčního jednání dopustí pracovník veřejné správy, hrozí mu mnohaleté vězení nebo i trest smrti. V praxi ovšem tyto tresty nejsou téměř nikdy udělovány a provinilec není potrestán vůbec. U pracovníků veřejné správy se pak nejvíce korupční činů týká zaměstnanců bank (Global Security nedatovánoB).

Velkým problémem je zpronevřování peněz. Postupy při tvorbě rozpočtů jsou živnou půdou pro zpronevěru. Například v roce 2008 podle auditu, který provedlo ministerstvo zahraničí, došlo ke zpronevěře ve výši 2,8 miliardy amerických dolarů. Zpronevěru lze sledovat především ve vojenských záležitostech. Vojenský rozpočet není uzavřený a velká část financí je tajně použita vládou na „tajné operace“. Ministerstvo financí si o těchto operacích nevedlo žádné záznamy z důvodu národní bezpečnosti, reálný důvod je ovšem ten, že se jedná o způsob, jak bez záznamů zpronevřovat státní peníze (Maira 2012: 3).

Politická korupce podkopává integritu politického procesu v zemi. V dubu 2010 se v Súdánu konaly první volby, kterých se mohlo účastnit více stran za posledních 24 let. Vyhrál prezident Al-Bašír s 68% hlasů, ale všichni mezinárodní pozorovatelé vyjádřili obavy z toho, že došlo k podvodu a zastrahování. Pozorovatelé z Carterova centra a Evropské unie došli k závěru, že volby nenaplnily mezinárodní standardy a Ministerstvo zahraničních věcí Spojených států Amerických označilo volby za nesvobodné a neférové. Omezování svobody tisku a slova napomáhala ke znovuzvolení prezidenta Bašíra a jeho strany NCP. Mnoho kandidátů také stáhlo svou účast ve volbách, výměnou za peníze, materiální zdroje nebo nabídku práce (Maira 2012: 3).

Pokud zde řešíme problém korupce je také důležité zmínit propojení nejvyšších vládních představitelů s obchodem. Velká část vysokých vládních představitelů vlastní společnosti, které přímo spolupracují s vládou a na vládních zakázkách. Jedná se o vzájemný obchod. Vládní zakázky získávají lidé, kteří mají blízko vládě a za odměnu pak lidé z těchto firem obsazují

vysoké vládní posty. Během privatizace v 90. letech islámští kapitalisté skoupili většinu státních firem, včetně železnic, telekomunikací a dopravních firem. Je mnoho důkazů, že minimálně 164 firem, které se pohybují v sektoru služeb a průmyslu jsou kontrolovány nejvyššími leadery vládnoucí strany. Jako příklad se dají uvést bratři prezidenta Bašíra. Jeden z nich patří k nejbohatším občanům Súdánu, ovládá veškerý obchod s cementem a je hlavním dodavatelem na stavbu Meroweské přehrad. Dva další prezidentovi bratři jsou spoluvlastníky obchodní skupiny, která vlastní přes 20 firem zabývajících se ropným a zbrojařským průmyslem, stejně jako telekomunikacemi a mnohými dalšími odvětvími. Nalézáme mnoho dalších důkazů o tom, že vládní zakázky automaticky připadají lidem, jako jsou prezidentovi bratři nebo lidem blízkým vládnoucí elitě, bez ohledu na nabídky ostatních. Existují případy, kde lze sledovat korupční jednání přímo prezidenta Bašíra. V amerických depeších které, byly zveřejněny v roce 2010 na Wikileaks tvrdí hlavní žalobce mezinárodního trestního tribunálu LuisMoreno-Ocampo, že Omar al-Bašír vyvedl 9 miliard amerických dolarů z ropných příjmů prostřednictvím třetí strany a ukryl je v offshorových firmách (Maira 2012: 4).

V Súdánu, pokud má přijít jakákoliv reforma zákona, musí splňovat kritéria, která nemají v první řadě přinést posílení státu, ale spíše posílit případné zájmy elit. V Súdánu je „zákon“ velmi ambivalentní a nejasný. Zákony pocházejí z dob kolonizace, egyptského vlivu, islamizace a vytvářejí hybridní systém, který postrádá jasnost. Zákony se mezi sebou velmi liší a každý hraje jinou roli v systému. Jsou zde relativně dobře fungující civilní zákony, pak velice tvrdé zákony Šaría, které se uplatňují v kriminálních činech, a jsou tu zákony, které mají zajišťovat bezpečnost a pořádek a slouží k udržení vlády u moci. Velkou slabostí vlády zákona v Súdánu je nerespektování ústavnosti, dochází k nedemokratickému vytváření ústavních zákonů. Vláda je charakteristická hegemonií exekutivy, která není kontrolována justicí. V roce 1989 po posledním převratu, dochází k „očistění“ justice a jejímu reformování v instituci sledující vládní zájmy. Zákony jsou nevyvážené, diskriminační (často založené na pohlaví), nerespektující lidská práva. Instituce, které by měly

zajišťovat spravedlnost jsou buď příliš silné (jedná se o speciální oddíly policie, nebo soudy, které jsou často pod ochranou či imunitou), nebo slabé (nedostatek lidské kapacity či všudypřítomná korupce vede k nespravedlnosti)(Oette – Babiker 2014: 3–5).

Země je korupcí prolezlá skrz na skrz, zasahuje životy obyčejných lidí, stejně tak, jako způsobuje miliardové zpronevěry u nejvyšších státních představitelů. Utváření zákonů a celkového systému je již od počátku uzpůsobeno k vytváření úplatkářské politiky. Z výše uvedených příkladů, je zřejmé, že se stát nechová legitimně. Na první místo staví prospěch elity a ne rozvoj státu, proto můžeme toto kritérium označit za naplněné a označit ho za jednu z příčin rozpadu státu.

3.2.2 Dochází k potlačování lidských práv

Stát nedostatečně ochraňuje lidská práva popřípadě sám svými činy lidská práva porušuje. Dochází k mučení a popravám, násilnému nucení víry, k pronásledování politické opozice, je omezena svoboda tisku. V tomto kritériu budeme sledovat, jak se soudánská vláda staví k lidským právům a na několika konkrétních příkladech, jak postupuje a jaké hrozí provinilcům persekuce.

Rozsáhlé porušování lidských práv ze strany vlády a ozbrojených složek je v Súdánu na denním pořádku. Všechny bojující strany v konfliktu se dopouští napadání civilního obyvatelstva, nebo humanitárních konvojů. Rozsáhlému násilí čelí především ženy, které jsou často napadány i znásilňovány. Nejhorší situace je v Darfúru a v kempech pro vnitřně přesídlené osoby. Súdánská vláda násilně potlačuje a vězní bojovníky za lidská práva, politické oponenty, ale i obyčejné civilisty (Amnesty International USA: nedatováno).

V roce 2010 parlament schválil Národní bezpečnostní zákon, který dává pravomoc Národní zpravodajské a bezpečnostní službě (NISS) zatýkat a uvěznit nežádoucí osobu na dobu 45 dní a to bez souhlasu soudu, nebo vydání

zatykače. Délka uvěznění se může prodloužit až na čtyři a půl měsíce pokud jej schválí Národní bezpečnostní rada. Během zadržení dochází často k mučení, špatnému zacházení a vynucování přiznání. Agenti NISS dostali od Národní bezpečnostní rady plnou imunitu pro své činy, které vykonávali v rámci své práce. V roce 2015 pak NISS dostává další pravomoci, díky kterým se stala prakticky novou vojenskou organizací, která je navíc kompetentní k zatýkání a zadržování osob (Amnesty International 2016a: 3).

Vláda přímo porušuje svobodu slova. Využívá NISS k cenzuře novin, které zabavuje a novináře zatýká. V roce 2015 došlo k exekuci 21 různých vydavatelství novin, které psaly na zakázaná témata. Novináři v Súdánu nesmí kriticky psát o bezpečnostních složkách, ozbrojených konfliktech, prezidentovi, korupčních kauzách, nebo porušování lidských práv. Al Midan, noviny které jsou spojené se Súdánskou komunistickou stranou byly v lednu a v únoru 2015 staženy a jejich vydávání bylo zakázáno. Editor Madeeha Abdallah čelí mnoha obviněním, včetně žaloby z poškozování Ústavního pořádku, za které hrozí trest smrti (Amnesty International 2016b: 343).

Súdánské policejní složky porušují právo na shromažďování. V září 2013 použily vládní jednotky nepřiměřeného násilí, včetně střelby ostrou municí, aby rozehnaly protestní shromáždění proti úsporným opatřením. Výsledkem bylo 170 mrtvých a další stovky zraněných. Vláda nezvládla, nebo spíše odmítla tento incident prošetřit a nikdo za tento zločin nebyl potrestán. V roce 2012 byla vládou zakázána činnost pěti civilních organizací. V roce 2014 došlo k uzavření organizace bojující za práva žen *Salmah Women's Resource Centre* a v roce 2015 to byly další tři *Mahmoud Mohamed Taha Cultural Centre*, *the National Civic Forum*, a *Sudanese Writers' Union* (HRW 2015; Amnesty International 2016b: 343).

Pronásledování z důvodu odlišné víry je v Súdánu dohledatelné daleko v historii a jinak tomu není ani v dnešní době. Súdánské zákony dovolují křesťanům a ostatním náboženstvím přejít na islám. Ovšem konvertování z islámu na jinou víru je považováno za odpadlictví a je trestáno smrtí.

Dlouhodobě dochází k potlačování nemuslimského obyvatelstva. V roce 2014 a 2015 došlo k zatčení dvou křesťanských pastorů za to, že prováděli své náboženské úkony, na což by dle zákona měli mít právo. I přes to byli oba pastoři obviněni z osmi trestných činů a to včetně vedení války proti státu a poškozování Ústavního pořádku (HRW 2015; FIDH 2015: 8).

Obzvláště zlá situace je ve válečných oblastech. Vládní jednotky bombardují kdykoliv a jakýkoliv cíl. Armáda je rozhodnuta zničit rebely za každou cenu. Vláda posílá ruské Antonovy do oblastí kontrolované rebely. Letadla bombardují během dne i nocí místa, kde žijí a pracují lidé, ale žádné viditelné vojenské cíle se zde nenachází. Během ledna a dubna 2015 došlo ke svržení 374 bomb na 60-ti místech v Jižním Kordafánu. Od roku 2011 zničilo bombardování 26 zdravotnických zařízení. V roce 2015 v oblasti fungovaly pouze dvě nemocnice pro 1,2 milionu obyvatel (Amnesty International: 2016c).

V případě Súdánu nemůže být o ochraně lidských práv ani zmínka, stát přímo porušuje nejzákladnější lidská práva. Zabíjení i mučení se netýká pouze rebelujících oblastí, kde probíhají boje, ale je používáno proti komukoliv, kdo vyjádří byť jen sebemenší odpor proti establishmentu. Tyto činy pak vedou k ještě větší nenávisti mezi lidmi a tato nenávist dále krmí konflikty, které drtí zemi a její lid. Kritérium o nedodržování lidských práv je splněno a jedná se o jednu z příčin rozpadu.

3.3 Vojenská kritéria

3.3.1 Ve státě probíhal a nadále probíhá ozbrojený konflikt

Ve státě probíhal a nadále probíhá ozbrojený násilný konflikt mezi různými skupinami obyvatel. Stát není schopen či ochoten tyto konflikty zvládnout a ukončit. V tomto kritériu se budeme zabývat násilnými konflikty, které provázejí Súdán, již od vyhlášení nezávislosti a mají přímý dopad na

žalostný stav, ve kterém se stát nachází. Nejdříve sledujeme první a druhou občanskou válku. Na konci se pak zaměříme na současné konflikty v Darfúru.

Nepokoje, které bychom mohli označit jako počátek první občanské války v Súdánu můžeme sledovat již v roce 1955. V létě tohoto roku vypukly v Ekvadorii na vojenské základně násilnosti. Postupně se rozšířily i na další základny v jižním Súdánu. Docházelo k zabíjení důstojníků, úředníků a obchodníků pocházejících ze severu. Jižanů bylo zabito jen velmi malé množství. Tyto násilnosti ovšem nebyly příliš dobře organizované, nejednalo se o koordinované hnutí, a proto je diskutabilní, zda-li se jednalo o počátek první občanské války nebo jen o násilnosti, které k válce vedly. První, kteří přišli s myšlenkou vyhlášení nezávislosti jižního Súdánu, byli jihosúdanci, kteří se sjednotili v konžském Léopoldvillu do Súdánské africké národní unie uzavřených okresů (SACDNU). V roce 1963 dochází k přejmenování na Súdánskou národní africkou unii. Nejvyšší představitelé organizace přesvědčovali své spojence o nutnosti změny v Súdánu. Počátek občanské války pak podle Douglase Jonsona přichází až v roce 1963 s formováním vojenského křídla SANU s názvem Anyanya. První roky války nebyly příliš tvrdé, guerillové jednoty spolu nebyly příliš propojené a vůdce těchto skupin často odděloval různá ideologická východiska. Anyanya získávala své zbraně převážně z přepadávání vojenských patrol, nebo loupením na policejních stanicích. I přes to se během několika týdnů podařilo povstaleckým jednotkám obsadit celé území venkova jižního Súdánu. Města byla i nadále v držení vládních jednotek. Jednotky Anyanya operovaly ze svých provizorních základen, čímž byly prakticky nedohledatelné, počet jejich členů se odhaduje na 5 až 10 tisíc, avšak z důvodu roztržitého nejsou příliš úspěšné v jedné konkrétní oblasti (Johnson 2011: 28 – 31).

První občanská válka trvala 17 let. V období od roku 1955 až 1972 se intenzita bojů měnila, ale na konci první občanské války se počet obětí vyšplhal na 500 tisíc. Další stovky tisíc obyvatel uteklo ze svých domovů do

uprchlických táborů v sousedních zemích. Ukončení války přichází s podpisem dohod z Abbys Abbeby (GlobalSecurity nedatováno).

V letech 1980 až 1983 začíná na jihu působit guerillová skupina Anyanya 2 a Súdánská lidová revoluční strana. Ze začátku měly jen lokální charakter, ale změna politiky severu a snahy prezidenta zrušit dohody z Abbys Abbeby vedl ze strany jihosúdánského obyvatelstva k vyšší podpoře těchto nových rebelujících skupin (Záhořík 2012: 105).

V roce 1983 začala druhá fáze občanské války. Prezident Nimajrý vyhlásil islámský právní řád za jediný zdroj zákonodárství. Nové zákony platí na území celého Súdánu a vedly k rozpoutání bojů.

Hlavním aktérem nové fáze občanské války je Súdánské lidové osvobozené hnutí (SPLM) a rámci této organizace je to její ozbrojené křídlo Súdánská lidově osvobozená armáda (SPLA), která bude mít zásadní vliv na vývoj konfliktu. SPLA vzniká poté, co se jihosúdánští vojáci vzbouřili proti, přesunu na sever země, což odporovalo dohodám z Addys Abbeby. Postavu vůdce našli v osobě Johna Garanga a hlavní základnu pak v sousední Etiopii. Rozdíl mezi první a druhou občanskou válkou je v cíli, kterého chtěly rebelující strany dosáhnout. V první občanské válce šlo především o samostatnost jižního Súdánu, ve druhé občanské válce však bylo cílem svrhnout Nimajrýho režim a změnit systém islámského práva. (Záhořík 2012: 105; Klíma 2012: 413).

Během celých 90. let docházelo k ofenzívám na obou stranách konfliktu, ale k žádnému reálnému posunu nedošlo. Přestože nebyla SPLA regulérní armádou dokázala velmi schopně vzdorovat súdánské armádě a taktiky, které používala, byly často velmi podobné regulérní armádě. Súdánská armáda dostávala moderní zbraně ze zemí Perského zálivu, navíc z první občanské války měla súdánská armáda velmi dobré vybavení ze Sovětského svazu a to včetně letadel i tanků, přesto nedokázala válku ukončit dříve svým vítězstvím.

V roce 2002 uzavřela SPLM/A se súdánskou vládou dohodu, která určila roli státu, náboženství a zaručila právo jižního Súdánu na sebeurčení. V roce

2003 jednání pokračovala a řešila se problematika rozdělení bohatství. 19. ledna 2004 se konečně formálně ukončila druhá občanská válka podpisem *Comprehensive Peace Agreement (CPA)* (GlobalSecurity nedatovánoA).

Občanská válka v Súdánu byla jednou z nejdéle trvajících válek celého 20. století. Přes 4 miliony obyvatel muselo opustit své domovy a na svědomí má přes 2 miliony mrtvých, kteří zemřeli buď přímo v boji nebo následkem hladomoru či nemocí (Washington Post nedatováno).

Ještě ani nedošlo k ukončení občanské války, když v roce 2003 naplno vypuká nový konflikt v západním regionu Súdánu v Dárfúru. V tomto roce došlo ke spojení dvou rebelujících skupin SPLA a Hnutí za rovnost a spravedlnost JEM, které společně podnikly překvapivý útok na vládní jednotky na severu Dárfúru. Rebelové začali útočit z důvodu pocitu opomíjení a přehlížení v době, kdy do Súdánu začaly výrazněji přitékat finance z těžby ropy. Útočilo se především na vládní zařízení a vládní vojenské jednotky. Prezident Omar Hassan Al-Bašír odpověděl bombardováním vesnic a zahájením vojenského tažení proti rebelům. Proti SPLA a JEM se zformovaly milice domobrany a arabské hnutí, které je známé pod názvem Džandžauí. Vláda tvrdila že, Džandžauí nepodporuje, ovšem tato tvrzení byla lživá, protože jim vláda dodávala zbraně a podporovala je i logisticky. Vláda se k Džandžauí nehlásila nejspíše z důvodu velké krutosti, kterou boje přinášely. Byli zabíjeni civilisté, znásilňovány ženy a vypalované vesnice.

Snahu ukončit konflikt lze sledovat již v roce 2004. Do Dárfúru byly vyslány jednotky Africké unie, které měly dohlížet na mír. Úspěšné ovšem nebyly. V roce 2007 byly mise Africké unie spojeny s misí OSN s jasným cílem, zajistit klid a vést jednání o mírových dohodách. Krize ovšem pokračovala, rozhořelo se mnoho nových ohnisek bojů a prezident Bašír byl v roce 2008 obviněn Mezinárodním trestním soudem ze zločinů proti lidskosti (Klíma 2012: 488 – 489; GlobalSecurity nedatovánoA; European Parliament 2007: 1 – 2).

Rebelie v Darfúru vyvolala trvalou humanitární krizi a masové porušování lidských práv. Z důvodu neustálých bojů a hladu bylo přes 2,5 milionu lidí nuceno emigrovat, 450 tisíc lidí přišlo o život. Konflikt se nedaří vyřešit, jen v roce 2014 bylo vysídleno dalších 450 tisíc lidí. Vláda se zdráhala upustit od vojenského řešení problému a prosazování takové politiky, která by vedla k ukončení bojů (Washington Post nedatováno; Crisis Group 2015)

Súdán je zemí kde probíhá ozbrojený konflikt, nebo válka prakticky od vyhlášení jeho nezávislosti. Přes půl století trvající nsvár ničil stát, nedovolil vytvořit stabilní prostředí pro normální život obyvatel a zaséval semena nenávisti, které na dlouhou dobu poznamenaly stav Súdánu. Jak píše Robert Rotberg, v rozpadlém státě často probíhá vnitrostátní konflikt, nebo občanská válka a není to velikost, ale dlouhodobost a vytrvalost, která má za následek největší škody (Rotbert 2002a: 5). Na příkladu Súdánu je vidět, že je toto tvrzení je pravdivé a tudíž ozbrojený konflikt můžeme označit za jednu z největších příčin rozpadu státu.

3.4 Sociální kritéria

3.4.1 Stát selhává v zajištění veřejných služeb obyvatelstvu

Stát nedokáže nebo není ochotný zajistit přístup k základním veřejným službám z důvodu své slabosti, nebo preferováním jedné, či více skupin obyvatel na úkor té druhé. V tomto kritériu sledujeme přístup k základním službám, jako jsou školy a nemocnice, zaměřujeme se na rozdílný přístup, který panuje ve městech a na venkově.

Súdán trpí nedostatečným zajištěním služeb svému obyvatelstvu. Situace je často mnohem horší na venkově a v odlehlých oblastech než ve městech, nejhorší situace je pak v oblastech, kde probíhají boje.

V první řadě se můžeme zaměřit na oblast školství. Súdán oficiálně přijal mnoho programů na podporu školství jako MDGs a EFA stejně, jako zavedl

mnoho zákonů, kde uvádí, že každé dítě má právo na vzdělání. Vzdělávání také súdánská vláda označila za klíčovou zbraň v boji proti chudobě a konfliktům. Ovšem realita je jiná, téměř jedna třetina což je přes 3 miliony dětí nemá základní vzdělání. V přístupu ke vzdělání je rovněž vidět velká genderová nerovnost, nejvíce pak ve venkovských oblastech a u nomádských komunit. Chudá dívka z venkova má o 25% menší šanci, že se jí dostane kvalitního vzdělání než chlapci ve městě (World Bank 2015). Obrovský rozdíl je mezi severem země společně s hlavním městem a oblastmi bojů. Počet dětí, které nechodí na základní školu v Chartúmu je 9,9%, na severu státu je to jen 7,9%, oproti tomu v oblasti západního Dárfúru je 45,7 % a Blue Nile je to 46,8 %. Nedostatečné vzdělání je pak příčinou velké negramotnosti a vede k dalším problémům. Vládní prohlášení o tom, že vzdělání je klíčovým prvkem v boji proti chudobě a násilí je pravdivé. (UNICEF 2014: 27).

Situace je podobná u poskytování zdravotní péče, přestože je zde vidět pokrok v průměrné délce života a zvyšování počtu nemocnic. Nárůst obyvatelstva je tak velký, že nestačí pokrýt potřeby obyvatel. Nejhorší je situace opět na venkově, kde zdravotnická zařízení dokonce ubývají. Zdravotnictví trpí zejména nízkou kvalitou pracovních podmínek, nedostatečným transportem, nízkým počtem ambulancí, slabou infrastrukturou a distribucí léků. Súdán má také problémy se službami poskytující prevenci a obecně s nedostatečnými vizemi a plány do budoucna. Stát poskytuje svým občanům zdravotní pojištění, ovšem opět ne všem rovnoměrně. V severní části státu byla v roce 2009 pojištěna více než polovina obyvatel, na rozdíl od Jižního Dárfúru a Jižního Kordofánu, kde to byla necelá pětina populace. Stát nedokáže zajistit dostatečný počet zdravotnických zařízení pro všechny své obyvatele a musí mu v této oblasti vypomáhat mezinárodní organizace, jako Lékaři bez hranic, nebo Mezinárodní červený kříž (UNDP 2012: 37-39). Vláda nejenže nezajišťuje dostatečně potřeby obyvatelstvu, ale aktivně se podílí na jejich likvidaci, příkladem může být 26 vybombardovaných nemocničních zařízení od roku 2011. Poslední incident se odehrál v lednu 2015, kdy súdánské letectvo

shodilo 13 bomb na vesnici, přičemž dvě z nich dopadly přímo na nemocnici, kterou zřizovali Lékaři bez hranic (Amnesti International 2016b: 345).

Kritická je v Súdánu situace ohledně nedostatečného přístupu k vodě. V Súdánu působí mezinárodní organizace, které pomáhají lidem s přístupem k vodě. UNOPS podporuje v Súdánu výstavbu nových vodních zařízení již od roku 2005. I přes pomoc, kterou OSN a ostatní organizace Súdánu poskytují, problémy s dodávkami vody přetrvávají. V roce 2015 proběhlo mnoho protestů, směřovaných proti uzavírání přívodů vody a jejímu zdražování v hlavním městě Chartúmu. Situace je opět nejhorší v Darfúru, kde se dodávky vody zmenšily na polovinu, dochází zde k velkému zdražování vody a kritickému nedostatku pitné vody (Reeves: 2015).

Stát nedokáže a v některých případech ani nechce zajistit přístup obyvatelům k základním službám. Tato neschopnost je znakem rozpadu státu, a proto docházíme k závěru, že je kritérium naplněno.

3.5 Ekonomická kritéria

3.5.1 Špatná ekonomická situace

Chudoba a ekonomický úpadek má za následek nedostatečné zajištění fungování státu. V tomto kritériu sledujeme ekonomické ukazatele, jako jsou hrubý domácí produkt na hlavu, velikost inflace, nebo zadlužení státu. Pozornosti se také dostává chudobě, která trápí téměř polovinu obyvatel.

Súdán je extrémně chudá země. Ještě v roce 2010 byl Súdán sedmnáctou nejrychleji ekonomicky se rozvíjející zemí na světě. Své bohatství čerpal především v ropy. Po referendu a rozdělení země ovšem přišel ekonomický šok, protože většina ropy pocházela z Jižního Súdánu. Súdán se s tímto problémem nedokázal vypořádat.

Vedle příjmů z ropy je další hlavní oblastí příjmu zemědělství. Zemědělství v roce 2015 představovalo 29% hrubého domácího produktu. Produkce by ovšem mohla být podstatně větší, kdyby do tohoto resortu směřovalo více investic a rozvoje. Hlavním produktem je bavlna a arabská guma. Súdán je dokonce největší vývozce arabské gummy, produkuje 75% až 80% celkového světového vývozu. Zemědělství také zaměstnává více jak 80% pracovní síly (CIA 2016). Súdán zůstává nadále čistým dovozcem potravin, problémy se zavlažováním zemědělské půdy a dopravou zůstávají velkou překážkou v rozvoji zemědělské ekonomiky.

Velkým ekonomickým problémem je zadlužení země. Na konci roku 2013 dosahoval dluh země 45 miliard dolarů, což představuje 78% HDP. Většinu dluhu tvoří nedoplatky mezinárodnímu měnovému fondu. Nevyřešené dluhy a sankce Spojených států uvalené v roce 1997, zamezují Súdánu přístup k většině mezinárodních zdrojů příjmů a to včetně zvýhodněných půjček. (IMF 2014: 5).

Súdán po roce 2011 zavedl novou měnu, jako reakci na secesi jihu. Měna se stále jmenuje súdánská libra a její hodnota od jejího uvedení neustále padá. Chartúm formálně devalvoval měnu v červnu 2012 v rámci úsporných opatření. Súdán navíc čelí velké inflaci spojené se slabou měnou, v roce 2014 dosáhla inflace 36,9 %. Celkově je súdánská ekonomika velice slabá, v roce 2015 dosáhl hrubý domácí produkt 167 miliard dolarů s ročním růstem ekonomiky 3,5 %, což Súdán řadí na 70. místo z 230 sledovaných států (CIA 2016).

Všechny tyto ekonomické problémy mají za následek extrémní chudobu, kterou trpí obyvatelstvo. Hrubý domácí produkt na hlavu činí pouze 4 500 dolarů ročně, Súdán se tím zařazuje na 173. místo z 230. Pod hranicí chudoby žije 46,5 % obyvatel (CIA 2016). Nedostatek se týká především venkovských oblastí, kde chudobou trpí 55% obyvatelstva na rozdíl od městských oblastí, kde je chudoba na 28%. Trpí zejména zemědělci, kteří využívají k zavlažování dešťovou vodu. Bída, která zasahuje v Súdánu každého druhého má za následek, že si obyvatelé nemohou dovolit kupovat jídlo ani další základní

potřeby (Sewidan 2015). V celkových číslech je chudobou postiženo přes 15 milionů lidí. Velký růst populace společně se změnami klimatu mají vliv i na zemědělský sektor. Nepředvídatelné deště, malá produktivita a malé pozemky jsou hlavními příčinami nedostatku v zemědělských oblastech. 32% dětí do věku pěti let trpí podvýživou. Nejvíce rozšířená je chudoba na jihu Súdánu a v oblastech, kde probíhají boje. Počet lidí zasažených chudobou je například v severním Dárfúru třikrát větší než v Chartúmu a dvakrát větší než v oblasti River Nil State (Rural Poverty Portal nedatováno; World Bank 2015).

Ekonomické problémy, které v současné době Súdán má, nelze označit za prvotní příčinu rozpadu, jedná se spíše o následek, který způsobil dlouhodobý konflikt, zároveň ho ale za důvod rozpadu označit můžeme, protože právě špatná ekonomická situace má přímý vliv na chudobu, nedostatečné zajištění služeb a zvyšující se napětí ve společnosti, které vede nespokojené obyvatele k útěku a stávají se z nich vnitřně přesídlené osoby, uprchlíci nebo se můžou přidat k některé rebelující skupině a dál tak podporovat konflikt.

3.5.2 Konflikt o nerostná bohatství

Ve státě dochází ke konfliktu z důvodu přístupu k nerostnému bohatství a následnému nerovnoměrnému přerozdělení zisků. Zaměřujeme se především na konflikt mezi Jižním Súdánem a Súdánem o zisky z ropy.

Jižní Súdán získal v roce 2011 nezávislost. Většina ropy, která se ještě před rozdělením země v Súdánu těžila se nachází v Jižním Súdánu. Jižní Súdán je však vnitrozemský stát a proto zůstává závislý na súdánských ropovodech a přístavech. Neschopnost domluvit se na rozdělení zisků z ropy vedlo a stále vede k ozbrojeným konfliktům a omezení těžby.

V současné době je Súdán protkán poměrně hustou sítí ropovodů, což zvyšuje jeho zpracovatelský a exportní potenciál. Ropa se zpracovává především ve velkých městech, v Port Súdánu a Chartúmu. Ropný průmysl je

v rukou elity země ze severu, zatímco ropa se těží především v Jižním Súdánu, Darfúru, Kordafánu a severovýchodním Súdánu. Následné nerovnoměrné přerozdělování zisků vede ke konfliktu (Záhořík 2012: 115).

Obě země jak Jižní Súdán, tak Súdán jsou ekonomicky na ropě závislé. Súdán ztratil po rozdělení země 55 % příjmů a dvě třetiny příjmů financí ze zahraničního obchodu. Súdánské příjmy z ropy radikálně klesly po roce 2011. Zatímco v roce 2010 činily příjmy z ropy 11 miliard dolarů, v roce 2012 to byly pouhé 1.8 miliardy. Súdán, protože je na příjmech ropy závislý uvaluje na transit ropy přes své území velice vysoké poplatky. To se přirozeně nelíbí Jižnímu Súdánu, odkud většina ropy pochází. V roce 2012 Jižní Súdán dobrovolně pozastavil těžbu ropy, kvůli sporům o vysoké poplatky za přepravu ropy. Súdán tehdy požadoval 32 až 36 dolarů za jeden barel ropy, aby zaplnil mezeru v rozpočtu, kterou rozdělení země přineslo. Poplatky v takové výši byly skutečně absurdní. V té době se jednalo o téměř jednu třetinu ceny surové ropy pocházející ze Súdánu. Pro srovnání můžeme dále uvést poplatky za přepravu ropy z Ruska přes Ukrajinu. V té době dostávala Ukrajina mezi 8 až 9 dolary za tunu ropy, což v přepočtu vycházelo na 1,1 až 1,3 dolaru za barel (Reeves 2012). Není tedy překvapením, že Jižní Súdán protestoval a trval na poplatku za přepravu menším než 1 dolar za barel. Na konci roku 2011 spor eskaloval a Súdán začal zabavovat část jihosúdánské ropy, jako odškodnění za nezaplacené poplatky. Krátce na to Jižní Súdán přestal ropu těžit. Znovuobnovení těžby ropy přišlo až po 15-ti měsících vyjednávání v březnu 2013. Tok ropy se ovšem opět v červnu téhož roku zastavil. Súdán oznámil, že zastaví export jihosúdánské ropy, pokud Džuba nezarází svou podporu povstalců, kteří bojují na hranicích obou zemí. Jižní Súdán i Súdán se pravidelně obviňují z podpory povstalců na území druhého státu a zároveň oba popírají jakoukoliv svou subvenci povstalcům. Tři na ropu bohaté oblasti Abyei, Jižní Kordofan a Blue Nile leží na hranicích obou států. Tyto zóny jsou ohniskem napětí a dochází zde k bojům mezi jednotkami, které podporuje Džuba a jednotkami, které podporuje Chartúm (EIA 2014).

Vláda na severu také s obnovením ropovodu z Horního Nilu do Port Súdánu začala uplatňovat politiku násilného vysídlování rozsáhlých území a fyzické likvidace osob, které by mohly představovat ohrožení produkce. Súdánská vláda se neštítí použít moderních zbraní a technologií pocházejících z Číny a Ruska k potlačení místních obyvatel, kteří nesouhlasí s přerozdělování bohatství z ropy (Záhořík 2012: 116).

Příjmy z ropy jsou stěžejní částí rozpočtu Jižního Súdánu i Súdánu. Konflikt, který tento spor vyvolává se v největší intenzitě projevuje v oblastech na hranicích, kde se ropa těží. Místní obyvatelé jsou „trestáni“ neustálými boji mezi oficiálními i neoficiálními bojujícími stranami, místo toho, aby výtědky z ropy mohli využít na budování a obnovu společnosti.

ZÁVĚR

Súdán je jedním z nejhůře fungujících států světa, pravidelně obsazující poslední místa v nejrůznějších žebříčcích zabývajících se úrovní států. Hodnocení Súdánu je vždy velmi špatné, ať už se jedná o míru rozpadu státu z Fragile State Index nebo Index lidského rozvoje od OSN. Cílem předkládané práce bylo zjistit proč je Súdán hodnocen, jako jeden z nejrozpadlejších států světa a zjištění příčiny rozpadu státu v Súdánu. Teoretická část práce je věnována teoretikům, kteří se zabývají rozpadem státu, nejvíce pak teoriím od Roberta I. Rotberga. Následně je pozornost upřena k žebříčkům, které se pokoušejí zkoumat míru rozpadu, především k Fragile State Indexu. Poznatky získané z teoretické části jsou pak použity při sestavování kritérií, s jejichž pomocí byly zjišťovány příčiny rozpadu státu v Súdánu. Kritéria byla zvolena podle znalostí čerpaných z teorie a to tak, aby co nejvíce pomohla objasnit ony důvody rozpadu.

Pokud by mělo být některé z kritérií vyzdvihnuto nad ostatní, pak by to byl ozbrojený konflikt. V Súdánu probíhal a nadále probíhá ozbrojený konflikt prakticky již od vyhlášení jeho nezávislosti v roce 1956. První občanská válka, která trvala od roku 1955 do roku 1972 ukázala, jak špatně byly nastaveny hranice Súdánu a jak snadno dojde k válce, pokud je ignorováno etnické složení země. I přes určité snahy o ukončení bojů se občanská válka do země vrátila. Druhá občanská válka trvala od roku 1982 do roku 2004 a její následky byly katastrofální, přes dva miliony mrtvých a více jak čtyři miliony obyvatel bylo přinuceno opustit své domovy. Vláda nebyla schopna ani ochotna tyto konflikty řešit, proto měly následky zničující vliv na fungování státu i život obyvatel. V současné době se v Súdánu nachází spousta ohnisek konfliktu, ať už se jedná o nejznámější konflikt v Dárfúru, nebo méně známe konflikty v oblasti Jižního Kordofánu nebo Blue Nile state, přičemž scénář je podobný občanským válkám. Centrální vláda není dostatečně silná a schopná konflikt vyřešit, velice tvrdě zasahuje proti jakémukoliv odporu a nehledí při tom na civilní obyvatelstvo, ani na výsledky svých činů. Konflikt v Súdánu je dlouhodobým problémem

postihujícím celou zemi i společnost a jeho řešení bude velice složité. Súdán kritérium ozbrojeného konfliktu plně naplňuje, a proto se jedná o jednu z největších příčin rozpadu státu.

Při zkoumání ostatních kritérií může být učiněn závěr, že spolu úzce souvisí. Ekonomické problémy, kterým Súdán čelí, jsou výsledkem obrovské korupce a ozbrojených konfliktů. Ekonomické problémy zase naopak vedou k problémům v zajišťování veřejných služeb obyvatelstvu. V současné době se jeví jako velká překážka konflikt související s těžbou ropy. Na ropě jsou závislé oba státy, jak Súdán, tak Jižní Súdán a oba chtějí mít z ropy co největší zisky, proto uplatňují nejrůznější metody k dosažení svého cíle. Konflikt pak zasahuje především hraniční oblasti a území, kde se ropa těží. Místní obyvatelé cítí křivdu z přerozdělování zisků z ropy, kdy drtivá většina peněz odchází do centra, zatímco místní obyvatelé jsou decimováni pomocí vládních bombardérů.

Dalším významným kritériem, které vede k rozpadu státu je porušování lidských práv. Súdánský režim velice tvrdě pronásleduje a napadá jakoukoliv opozici. Tajná policie je krytá zákony a může s případným „rebelem“ nelidsky zacházet. Dochází k věznění, mučení i popravám lidí, kteří se dle zákona ničeho nedopustili. Jako příklad lze uvést případ dvou duchovních, kteří byli pronásledováni za praktikování své víry, což není proti súdánským zákonům, problém ovšem byl, že nepraktikovali většinový islám, ale křesťanskou víru. Pronásledování s cílem upevnit moc v zemi, vede k ještě větší nenávisti a dalším konfliktům, které mají za následek rozpad státu.

Rozpad státu v Súdánu je velmi dlouhodobý proces. Další ze závěrů této práce je, že již koloniální politika měla velký vliv na formování budoucího samostatného státu. Byla to především politika diskriminační, zvýhodňující jednu skupinu obyvatel před druhou. Obyvatelstvo jižního Súdánu bylo odříznuto od rozhodovacích procesů, stejně tak mu nebyly poskytnuty stejné služby, jako lidem ze severu země, například přístup ke vzdělání, nebo podpora zemědělství. To vše mělo dopad formování budoucího státu. Jistě nelze dnešní problémy Súdánu přičítat problémům z koloniální doby, ale na vypuknutí první

občanské války měla koloniální politika přímý vliv, a ozbrojený konflikt se prolíná celou historií samostatného Súdánu.

Súdán je zemí, která dlouhodobě neplní základní služby, které by moderní stát měl plnit. Súdán naplňuje většinu kritérií v takové míře, že můžeme být označen za stát rozpadlý. Cílem této práce bylo zjistit příčiny, proč tomu tak je. Podařilo se identifikovat základní a svým významem nejdůležitější příčiny rozpadu státu v Súdánu. Pokud se chce Súdán stabilizovat a začít zlepšovat stav země, pak musí vyřešit právě tyto problémy, jinak se může snadno situace v zemi ještě zhoršit a může dojít ke katastrofě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Al-Shahi, Ahmed. S. (2015). The Republic of the Sudan. *Encyclopædia Britannica*. 27. 4. 2015 (<http://www.britannica.com/place/Sudan/The-growth-of-national-consciousness>, 25. 3. 2016).

Amnesty International USA (nedatováno). *Sudan Human Rights* (<http://www.amnestyusa.org/our-work/countries/africa/sudan>, 11. 4. 2016).

Amnesti International (2016a). *Sudan dire human rights situation continues*. (<https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR5435322016ENGLISH.pdf>, 16. 4. 2016).

Amnesti International (2016b). Sudan. *Amnesty International report 2015/16 The State of the World's Human Rights*. (<https://www.amnesty.org/download/Documents/POL1025522016ENGLISH.PDF>, 16. 4. 2016).

Amnesti International (2016c). Sudan: people's lives in South Kordofan do matter. (<https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2015/09/south-kordofan-matters/>, 16. 4. 2016).

Beehner, Lionel – Young, Joseph (2012) The Failure of the Failed States Index. *World Policy*. 17. 7. 2012 (<http://www.worldpolicy.org/blog/2012/07/17/failure-failed-states-index>, 22. 2. 2016).

CIA (2016). Sudan. *The World Factbook*. 6. 4. 2016 (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/su.html>, 12. 4. 2016).

Collins, Robert. O. (2015). The Addis Ababa Agreement. *Encyclopædia Britannica*. 27. 4. 2015 (<http://www.britannica.com/place/Sudan/The-Addis-Ababa-Agreement>, 25. 3. 2016).

Crisis Group (2015). *The Chaos in Darfur* (<http://www.crisisgroup.org/en/regions/africa/horn-of-africa/sudan/b110-the-chaos-in-darfur.aspx>, 15. 4. 2015).

EIA (2014). *SUDAN AND SOUTH SUDAN* (<https://www.eia.gov/beta/international/analysis.cfm?iso=SDN>, 12. 4. 2016).

Encyclopædia Britannica (2014). Osama bin Laden. (<http://www.britannica.com/biography/Osama-bin-Laden>, 24. 2. 2016).

Evropský parlament (2007). *Sdělení o politické a lidskoprávní situaci v Súdánu a Dárfúru.* (http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2004_2009/documents/dv/696/696365/696365cs.pdf, 15. 4. 2016).

FIDH (2015). *Gravely deteriorating human rights and humanitarian situation in Sudan.* (https://www.fidh.org/IMG/pdf/ngo_letter_hrc_30_-_situation_in_sudan_02.09.2015.pdf, 16. 4. 2016)

Fund for Peace (2016a). *About the Fund for Peace* (<http://global.fundforpeace.org/aboutus>, 22. 2. 2016).

Fund for Peace (2016b). *The Methodology Behind the Index* (<http://fsi.fundforpeace.org/methodology>, 22. 2. 2016).

Fund for Peace (2015). *Fragile States Index 2015: The Book* (<http://library.fundforpeace.org/library/fragilestatesindex-2015.pdf>, 22. 2. 2016), s. 6–17.

GlobalSecurity (nedatovánoA). *Sudan.* (<http://www.globalsecurity.org/military/world/war/sudan.htm>, 15. 4. 2016).

GlobalSecurity (nedatovánoB). *Sudan - Corruption.* (<http://www.globalsecurity.org/military/world/sudan/corruption.htm>, 26. 4. 2016).

- HRW (2015). *World Report 2015: Sudan*. (<https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/sudan>, 16. 4. 2016).
- IMF (2014). *Sudan*. (<http://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2014/cr14364.pdf>, 12. 4. 2016).
- Jihlavec, Jan (2007). Taxonomie slabé státnosti. In: Waisová, Šárka a kol., *Slabé státy. Selhání, rozpad a obnova státnosti* (Plzeň: Aleš Čeněk), s. 19–36.
- Johnson, Douglas (2011). *The Root Causes of Sudan's Civil Wars* (Kampala: Fountain Publishers).
- Klause, Anne-Lise – Humphry, Ella (2015) What is a fragile state? *The World Bank*. 27. 3. 2015 (<http://blogs.worldbank.org/developmenttalk/what-fragile-state>, 24. 2. 2016).
- Klíma, Jan. (2012). Dějiny Afriky Vývoj kontinentů, regionů a států (Praha: Lidové noviny).
- Maira, Martini (2012). Corruption and anti-corruption in Sudan. *U4 Anti-Corruption Resource Centre* 22. 8. 2012 (<http://www.u4.no/publications/corruption-and-anti-corruption-in-sudan/downloadasset/2886>, 12. 4. 2016).
- Mendel, Miloš (1987). Třídní boj v Súdánu. In: Lacina, Karel a kol., *Nejnovější dějiny Afriky* (Praha: Nakladatelství Svoboda), s. 491–498.
- Miles, Evers. M. (2014) The Fatally Flawed Fragile States Index. *National Interest*. 15. 7. 2014 (<http://nationalinterest.org/blog/the-buzz/the-fatally-flawed-fragile-states-index-10878?page=1>, 22. 2. 2016).
- OECD (2015a). *States of Fragility 2015 Meeting Post-2015 Ambitions* (http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/states-of-fragility-2015_9789264227699-en#page22, 24. 2. 2016), s 3–20.

OECD (2015b). *States of Fragility - The Series* (<http://www.oecd.org/dac/governance-peace/conflictandfragility/rf.htm>, 24. 2. 2016).

Oette, Lutz – Babiker, Mohammed (2014). The Rule of Law. *Sudan Democracy First Group*. 15. 9 - 17. 9. 2014 (http://www.democracyfirstgroup.org/News/Rule%20of%20Law%20and%20Human%20Rights%20ENGLISH_FINAL.pdf, 12. 4. 2016).

Ottaway, Marina (2002). Rebuilding State Institutions in Collapsed States. *Development and Change* 33(5), s. 1001–1023.

Reeves, Eric (2015). Water Crisis Spreads throughout Sudan. *Sudan Research, Analysis, and Advocacy*. 3. 7. 2015 (<http://sudanreeves.org/2015/07/03/water-crisis-spreads-throughout-sudan-june-2015/>, 11. 4. 2016).

Reeves, Eric (2012). “Sudan, South Sudan, and the Oil Revenues Controversy: Khartoum’s Obstructionism Threatens War”. *Sudan Research, Analysis, and Advocacy*. 25. 1. 2012 (<http://sudanreeves.org/2012/01/25/sudan-south-sudan-and-the-oil-revenues-controversy-khartoums-obstructionism-threatens-war/>, 11. 4. 2016).

Rotberg, Robert. I. (2002a). The New Nature of Nation-State Failure. *The Washington Quarterly* 3/2002, s. 85–96.

Rotberg, Robert. I. (2002b). The Failed State in the World of Terror. *Foreign Affairs*, 81:4, 2002, s. 127–140.

Rotberg, Robert. I. (2003a). Failed States, Collapsed States, Weak States: Causes and Indicators. In: Rotberg, Robert. I. ed. *State Failure and State Weakness in a Time of Terror* (Washington: Brookings Institution Press).

Rotberg, Robert. I. (2003b). The Failure and Collapse of Nation-States BREAKDOWN, PREVENTION, AND REPAIR, In: Rotberg, Robert. I. ed.

When States Fail: Causes and Consequences (Princeton: Princeton University Press), s. 1–42.

Rural Poverty Portal (nedatováno). *Rural poverty in the Sudan* (<http://www.ruralpovertyportal.org/country/home/tags/sudan>, 12. 4. 2016).

Řehák, Vilém (2010). Súdán po volbách na cestě k referendu. *Mezinárodní vztahy* 34 (11), s. 27–30.

Sewidan, Nada (2015). Poverty in Sudan. *The Borgen Project*. 3. 6. 2015 (<http://borgenproject.org/poverty-sudan/>, 12. 4. 2016).

Šmíd, Tomáš. – Vaňura, Vladimír. (2009). Teoretické vymezení a konceptualizace fenoménu slabých a selhávajících států. *Mezinárodní vztahy* 44 (2), s. 44–64.

Sørensen, Georg (2005). *Stát a mezinárodní vztahy* (Praha: Portál).

Sørensen, Georg (2002). *Sovereignty, Security, and State Failure*. Paper presented at the conference "Failed States III: Globalization and The Failed State" Florenc, Italy, 7-10. 4. 2000.

Spaulding, Jay. L. (2015). The Anglo-Egyptian Condominium. *Encyclopædia Britannica*. 27. 4. 2015 (<http://www.britannica.com/place/Sudan/The-British-conquest>, 25. 3. 2016).

The Washington Post (nedatováno). *Sudan at War With Itself*. (http://media.washingtonpost.com/wp-srv/world/pdf/darfur_040707.pdf, 15. 4. 2016).

The World Bank (1996–2014). *Country Data Report for Sudan, 1996-2014* (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/c191.pdf>, 22. 2. 2016).

The World Bank (2015a). *The Worldwide Governance Indicators* (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#home>, 22. 2. 2016).

The World Bank (2015b). *WGI Data Sources* (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#doc>, 25. 4. 2016).

The World Bank (2015c). *WGI Aggregation Methodology* (<http://info.worldbank.org/governance/wgi/index.aspx#doc>, 25. 4. 2016).

The World Bank (2015d). *Sudan* (<http://www.worldbank.org/en/country/sudan/overview>, 11. 4. 2016).

Tranparency International (2015). *Sudan* (<http://www.transparency.org/country/#SDN>, 12. 4. 2016).

UNDP (2016). *Human Development Index (HDI)* (<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi>, 24. 2. 2016).

UNDP (2015). *Human Development Report 2015* (<http://report.hdr.undp.org/>, 24. 2. 2015) s. 210.

UNDP (2012). *Sudan National Human Development Report 2012* (www.sd.undp.org/content/dam/sudan/docs/Sudan_NHDR_2012.pdf, 11. 4. 2016).

Záhořík, Jan. (2012). *Ohniska napětí v postkoloniální Africe* (Praha: Nakladatelství Karolinum).

Záhořík, Jan. (2008) Severovýchodní Súdán: „Zapomenutý konflikt v širší perspektivě“. *Mezinárodní vztahy* 43 (3), s. 47–63.

RESUMÉ

The aim of this bachelor thesis is found out causes of failure state in Sudan. The thesis is divided into three main parts. First part is theoretical. In theoretical part we deal with theoretical concept of failed state. There is presented concept of failed state by Robert I. Rotberg, Marina Ottaway and Georg Sørensen. In next part of theoretical part is explained different between Strong state, Weak State, Failed State and Collapsed state. Next part is aim on organization focusing on making list of failed state. Main organization we are working with is Fund for Peace and their Fragile State Index, other organization are UNDP, The World Bank and OECD.

Second part of thesis is history of Sudan, where we are focusing of period of time between colony rule of Sudan until independent of South Sudan. Attention is given to events that have influence on Sudan failure, like Sudan civil war or many overthrow of government.

Last part of thesis is empirical, here we are looking for causes of failure state in Sudan. On beginning we set criteria of failure and then we fulfill them. Criteria are based on theoretical knowledge from mainly from Robert I. Rotberg and there is also great inspiration in Fragile State Index indicators. The criteria are divided into historical, political, military, social and economical. Ever one of these criteria are divided into more specific and there are fulfill with actual situation in Sudan.

In this thesis I conclude that there is many factors why Sudan is in that bad situation and is evaluated one of the most failed state in world. The main causes for Sudanese failure is long term armed conflict, other causes are somehow connected with armed conflict and together they are reason for Sudanese failure